

A photograph of two soccer players in blue and orange kits embracing on a field at sunset. The player on the left has 'LUGHEZES' and the number '3' on his jersey. The player on the right has 'unicef' on his jersey. In the background, other players are visible, including one with the number '11'. The scene is set against a warm, orange and purple sky.

mulier instituut

Ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking

1-meting #PlayUnified

Caroline van Lindert

Maxine de Jonge

Lisanne Balk

Ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking

1-meting #PlayUnified

In opdracht van Special Olympics Nederland

Caroline van Lindert
Maxine de Jonge
Lisanne Balk

Met medewerking van Kirsten Gutter en Janine van Kalmthout

© Mulier Instituut
Utrecht, oktober 2020

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	8
1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen 1-meting	8
1.2 Methoden	9
1.3 Leeswijzer	11
2. Omvang en definitie verstandelijke beperking	12
2.1 Definitie verstandelijke beperking	12
2.2 Aantal mensen met een verstandelijke beperking	13
3. Sportdeelname en lidmaatschap naasten	15
3.1 Deelname aan sport- en beweegactiviteiten	15
3.2 Verband waarin naaste sport en beweegt	16
3.3 Motieven en belemmeringen bij sport- en beweegactiviteiten	17
4. Sportaanbod	20
4.1 Sportaanbod en leden bij sportbonden	20
4.2 Sportaanbod en leden bij sportverenigingen	24
5. Ontmoetingen	31
5.1 Belang, frequentie en soort ontmoetingen	31
5.2 Bekendheid met SON en #PlayUnified	38
6. Conclusies en suggesties	42
6.1 Conclusies	42
6.2 Suggesties voor de toekomst	46
Referenties	48
Bijlage 1 Methoden	50
Bijlage 2 Tabellen en figuren	57

Samenvatting

Inleiding

Door samen te sporten en door elkaar te ontmoeten, ontstaat wederzijds begrip en waardering. Dat is het uitgangspunt van het programma #PlayUnified, een initiatief van Special Olympics Nederland (SON). Dit programma beoogt de houding en het gedrag ten opzichte van mensen met een verstandelijke beperking positief te beïnvloeden, door mensen met en zonder een verstandelijke beperking in contact te brengen door middel van sport. #PlayUnified richt zich in het bijzonder op jeugd en jongvolwassenen (12-25 jaar) en mensen met een lichte tot matige verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid.

Het Mulier Instituut monitort het programma #PlayUnified ten aanzien van de sportdeelname van en het sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking, (sport)ontmoetingen en de bekendheid met SON en #PlayUnified. In 2018 heeft de nulmeting plaatsgevonden. In deze rapportage zijn de resultaten van de 1-meting beschreven. Voor de 1-meting zijn online enquêtes uitgezet bij vertegenwoordigers van mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid (n=1.000), sportverenigingen van het Verenigingspanel van Mulier Instituut (n=453), sportverenigingen via SON (n=160) en bij sportbonden die zijn aangesloten bij NOC*NSF (n=42). Doel was om vast te stellen in welke mate ten opzichte van de nulmeting veranderingen zijn opgetreden op de bovengenoemde indicatoren. Hieronder volgen de belangrijkste resultaten.

Omvang en definitie verstandelijke beperking

Iemand heeft een verstandelijke beperking wanneer deze persoon een achterstand heeft in zowel intelligentie (IQ < 70) als aanpassingsgedrag. Net als bij de nulmeting gaan we bij de 1-meting ervan uit dat ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking een verstandelijke beperking (licht, matig of ernstig) heeft. Dat is inclusief mensen die zwakbegaafd zijn (IQ 75-85) en door hun bijkomende problemen ondersteuning ontvangen vanuit de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Dit zijn in totaal ongeveer 166.000 mensen.

Sportdeelname en lidmaatschap mensen met een verstandelijke beperking

In 2020 neemt, net al bij de nulmeting (was 88%), de meerderheid (90%) van de mensen met een verstandelijke beperking deel aan sport- en beweegactiviteiten. Dit is inclusief actief transport en recreatief wandelen en fietsen. 40 procent van alle mensen met een verstandelijke beperking (inclusief niet-sporters) heeft in de afgelopen 12 maanden (periode voor de coronamaatregelen) gesport. Dat is vergelijkbaar aan de nulmeting (39%). Hoewel de sportdeelname bij de totale groep gelijk is gebleven, lijkt wel een lichte stijging zichtbaar in de leeftijdsgroep 12-25 jaar (van 45% in 2018 naar 54% in 2020). 33 procent van de mensen met een verstandelijke beperking (inclusief niet-sporters) neemt in 2020 wekelijks of vaker deel aan sport (was 35% in 2018, verschil niet significant). De wekelijkse sportdeelname onder mensen met een verstandelijke beperking is lager dan het gemiddelde onder de Nederlandse bevolking (54 procent). Zwemmen (31%), fitness (21%) en voetbal (10%) zijn in 2020 de drie meest beoefende sporten. In 2018 waren dit ook de meest beoefende sporten, maar toen stond fitness bovenaan.

Van de mensen met een verstandelijke beperking die sporten of bewegen als ontspanning is bijna een kwart lid van een sportvereniging (23%, was 22% in 2018). 14 procent van alle mensen met een verstandelijke beperking in het onderzoek (sporters en niet-sporters) is lid van een sportvereniging. Dit percentage is vergelijkbaar met 2018 (15%), maar ligt achter bij dat van de algemene Nederlandse bevolking in 2018 (28%). Van de mensen met een verstandelijke beperking die lid zijn van een sportvereniging is bijna de helft (46%) lid van een vereniging speciaal voor mensen met een verstandelijke beperking (gelijk aan 2018) en is iets meer dan de helft (52%) lid van een reguliere sportvereniging. De mensen met een verstandelijke beperking die sporten bij een reguliere sportvereniging, sporten in 75

procent van de gevallen samen met mensen zonder een verstandelijke beperking. De overige 25 procent sport in speciale groepen voor mensen met een verstandelijke beperking.

Op basis van het percentage wekelijkse sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking (33%), sporten in Nederland bijna 55.000 mensen met een verstandelijke beperking minstens wekelijks, en zijn ongeveer 23.000 mensen met een verstandelijke beperking lid van een sportvereniging (uitgaande van 14% leden van sportverenigingen). Dit betreft een zeer ruwe schatting en moet voorzichtig worden geïnterpreteerd.

Gelijk aan de nulmeting ervaart in 2020 een kwart van de mensen met een verstandelijke beperking volgens de vertegenwoordiger geen belemmeringen bij het sporten en bewegen. De top vijf belemmeringen zijn: gebrek aan behoefte/zin bij de naaste (33%), te weinig (geschikte) begeleiding (22%), te weinig mogelijkheden in de buurt (17%), lastig om een team/training op te zetten (14%) en de gezondheid laat het niet toe (13%). In 2020 worden vergelijkbare belemmeringen ervaren als in 2018, echter stond vervoer toen in de top vijf, nu op de zevende plaats. Gebrek aan behoefte/zin speelt bij mensen met een verstandelijke beperking van 65 jaar en ouder een belangrijkere rol dan bij jonge kinderen. Het ontbreken van (geschikte begeleiding) of mogelijkheden in de buurt spelen vooral bij jonge kinderen een grote rol. Onder mensen met een verstandelijke beperking van 65 jaar en ouder wordt de (slechtere) gezondheid relatief vaak als belemmering gezien.

Mensen met een verstandelijke beperking sporten en bewegen volgens hun vertegenwoordigers vooral vanwege het plezier en de ontspanning (53%), voor de gezondheid (47%) en voor gezelligheid of contact met anderen (34%). Dit is gelijk aan de nulmeting.

Aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking bij sportbonden

Van de sportbonden die deelnamen aan het online onderzoek hebben 24 reguliere sportbonden aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking, dit is exclusief Gehandicaptensport Nederland (GN). Bij de nulmeting deden 25 sportbonden met aandacht voor deze sporters mee aan het onderzoek (ook exclusief GN). Dit reflecteert niet het totaal aantal sportbonden in Nederland dat aandacht heeft voor sporters met een verstandelijke beperking, maar betreft het aantal bonden dat deelnam aan het onderzoek. Afgaande op de gecombineerde gegevens van NOC*NSF en de resultaten van dit onderzoek hebben (waarschijnlijk) 30 reguliere sportbonden in Nederland aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking.

Sportbonden vinden het net als bij de nulmeting over het algemeen lastig om aan te geven hoeveel leden met een verstandelijke beperking zij hebben. Sportverenigingen houden dit meestal niet bij vanwege de privacy. Tien bonden hebben in 2020 een schatting gegeven van het aantal sporters met een verstandelijke beperking. Het aantal leden met een verstandelijke beperking ligt in 2020 tussen drie tot 1.200 leden per bond (was bij nulmeting tussen 55 en 800 leden). Gemiddeld gaat het bij deze tien bonden om 1 procent (was 0,55% bij nulmeting) van de leden met een verstandelijke beperking op het totaal aantal leden van deze sportbonden. Op basis van dit gemiddelde zou het gaan om ongeveer 25.000 leden met een verstandelijke beperking bij de 24 reguliere bonden die aan de 1-meting deelnamen. Als we dit verder trekken naar de 30 reguliere bonden die (waarschijnlijk) aanbod hebben voor mensen met een beperking, gaat het om bijna 32.000 leden met een verstandelijke beperking. Dit is een zeer ruwe schatting.

Dertien bonden schatten het beschikbare aantal FTE voor het realiseren van aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking tussen 0 en 4 FTE, met een gemiddelde van 0,4 FTE per bond. Dit is vergelijkbaar aan 2018, toen had twee derde van de sportbonden minder dan 1 fte voor het organiseren van aanbod voor deze doelgroep.

De belangrijkste redenen voor sportbonden om activiteiten voor sporters met een verstandelijke beperking te organiseren zijn de ambitie om de sport voor iedereen toegankelijk te maken (alle bonden noemen deze reden), vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid (78%), vanuit de behoefte van de verenigingen (43%) en omdat sporters met een verstandelijke beperking behoren tot de doelgroep van de bond (35%).

Vergelijkbaar aan 2018 houden bijna alle sportbonden zich bezig met het ondersteunen van verenigingen en bijna drie kwart houdt zich bezig met het opzetten en begeleiden van competities, wedstrijden of toernooien (n=18). De helft van deze bonden geeft aan dat ze een Nederlands kampioenschap organiseren of dat ze regionale wedstrijden/toernooien organiseren.

Aanbod bij sportverenigingen

Een minderheid van de reguliere sportverenigingen (18%) heeft minimaal één lid met een verstandelijke beperking. Dit was 13 procent in 2018 (verschil niet significant). De meeste reguliere sportverenigingen (excl. categorale sportverenigingen), die leden hebben met een verstandelijke beperking, hebben 1-10 leden met een verstandelijke beperking op hun vereniging, gemiddeld vijf leden. Dit wijkt nauwelijks af van de nulmeting. Het betreft vaker volwassenen met een verstandelijke beperking. Uitgaande van het totaal aantal sportverenigingen in Nederland aangesloten bij NOC*NSF (23.500, Ledentalrapportage NOC*NSF 2018) hebben naar schatting zo'n 4.000 Nederlandse verenigingen leden met een verstandelijke beperking (in 2018 was dit naar schatting 3.000). Uitgaande van het gemiddeld aantal leden zouden in Nederland dan ongeveer 20.000 sporters met een verstandelijke beperking lid zijn van een sportvereniging (schatting in 2018 bedroeg 18.000). Dit betreft een ruwe schatting en verschillen tussen beide metingen moeten daarom voorzichtig worden geïnterpreteerd.

Net als bij de nulmeting heeft twee vijfde van de sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking aparte teams of groepen voor mensen met een verstandelijke beperking. Bij de SON-verenigingen geldt dit voor de meerderheid van de sportverenigingen. Bij drie kwart van de reguliere verenigingen is het mogelijk voor leden met een beperking mee te doen in het regulier sportaanbod.

De bereidheid om (meer) leden met een verstandelijke beperking te laten deelnemen is groter bij reguliere sportverenigingen die al een of meer leden met een verstandelijke beperking hebben, dan bij sportverenigingen zonder deze leden. Van de reguliere sportverenigingen zonder leden met een verstandelijke beperking is opgeteld 53 procent bereid en ziet (misschien) mogelijkheden (was 58% in 2018). Bij reguliere sportverenigingen die al leden met een verstandelijke beperking hebben, gaat het om bijna alle sportverenigingen (97%; 86% in 2018). Ook bijna alle SON-verenigingen zijn bereid en zien (misschien) mogelijkheden (gelijk aan 2018).

Voor reguliere sportverenigingen die nog geen leden met een verstandelijke beperking hebben zijn geen belangstelling of vraag vanuit de doelgroep, te weinig (gekwalficeerde) trainers/begeleiders, en te weinig vrijwilligers de top-drie belemmeringen om leden uit die doelgroep op te nemen. Voor reguliere verenigingen die al leden uit deze doelgroep hebben, zijn de eerste twee redenen hetzelfde maar staat beperkte capaciteit op de accommodatie op de derde plaats. Voor SON-verenigingen bestaat de top-drie belemmeringen uit te weinig belangstelling vanuit de doelgroep, te weinig vrijwilligers en te weinig trainers/begeleiders.

Ontmoetingen

De vertegenwoordigers zijn van mening dat contacten met mensen zonder beperking (heel) belangrijk zijn voor hun naasten (53%) en ruim drie kwart van de vertegenwoordigers (77%) schat in dat hun naasten met een verstandelijke beperking het zelf ook leuk en belangrijk vinden om in contact te komen met andere mensen zonder beperking. Cijfers zijn min of meer vergelijkbaar met 2018. Bijna twee derde van de

sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking geeft aan het belangrijk te vinden dat sporters met en zonder beperking elkaar ontmoeten.

Volgens vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking en naar de mening van sportverenigingen, SON-verenigingen en sportbonden, vinden ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking ook daadwerkelijk regelmatig plaats (resp. 34%, 71%, 53% en 46%). Vergelijking met de nulmeting is niet mogelijk wegens wijziging van de vraagstelling.

Bijna alle reguliere sportverenigingen (95%) en de ruime meerderheid van de SON-verenigingen (83%) geven aan dat hun leden met een verstandelijke beperking op dezelfde locatie sporten als de andere leden. Bij 80 procent van de reguliere sportverenigingen en 53 procent van de SON-verenigingen sporten de leden met een verstandelijke beperking op dezelfde tijden als de andere leden. Bij de SON-verenigingen lijken de kansen op ontmoeting, afgaande op het sporten op dezelfde locatie en tijden, wat kleiner te zijn dan bij de reguliere sportverenigingen. Een kwart van de reguliere sportverenigingen en 30 procent van de SON-verenigingen stimuleert interactie en ontmoeting tussen leden met en zonder verstandelijke beperking.

Lichte ontmoetingen, zoals elkaar zien en spreken op de club, bijvoorbeeld op het veld of in de kantine komen volgens de respondenten uit de drie onderzoeken het vaakst voor. De sportbonden en sportverenigingen geven aan dat ontmoetingen tijdens gezamenlijke activiteiten en tijdens clinics of andere eenmalige evenementen ook redelijk vaak voorkomen. Volgens de vertegenwoordigers is de frequentie van dit soort ontmoetingen iets lager. Samen trainen of dezelfde sportlessen volgen komt ook regelmatig voor volgens de vertegenwoordigers, de sportbonden en de reguliere sportverenigingen. Een kwart van de vertegenwoordigers, een vijfde van de sportbonden en een derde van de reguliere sportverenigingen geeft aan dat mensen met en zonder verstandelijke beperking regelmatig dezelfde sportlessen volgen. 43 procent van de reguliere sportverenigingen, 28 procent van de bonden en 27 procent van de vertegenwoordigers geeft aan dat sporters met en zonder verstandelijke beperking samen trainen.

Bekendheid #PlayUnified en SON

De bekendheid met het programma #PlayUnified is onder sportbonden en sportverenigingen gegroeid ten opzichte van de nulmeting. Bij de vertegenwoordigers van mensen met een beperking blijft de bekendheid laag: 8 procent is ermee bekend of betrokken geweest (gelijk aan 2018). 52 procent van de sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking is met #PlayUnified bekend of er bij betrokken (geweest), ten opzichte van 23 procent in 2018. 50 procent van de SON-verenigingen is in 2020 met #PlayUnified bekend of erbij betrokken geweest, ten opzichte van 13 procent in 2018. De bekendheid onder de reguliere sportverenigingen is laag, maar is wel gegroeid. In 2018 was geen enkele reguliere sportvereniging bekend met het programma, nu is 6 procent van de reguliere verenigingen met leden met een verstandelijke beperking bekend of betrokken (geweest). De bekendheid met SON is hoger. Drie kwart van de sportbonden met aanbod voor de doelgroep is bekend met en betrokken geweest bij SON (76%). Dit geldt ook voor een groot deel van de SON-verenigingen (89%). Bij vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking (25%) en reguliere sportverenigingen met leden met een beperking (25%) is dit een stuk lager. Wanneer we het percentage meetellen dat weleens gehoord heeft van SON of SON alleen van naam kent, is de bekendheid nog wat hoger.

1. Inleiding

Special Olympics Nederland (SON) maakt deel uit van een wereldwijde beweging in 170 landen die zich inzet om het leven van mensen met een verstandelijke beperking te verbeteren door middel van het organiseren van sportevenementen. SON werkt vanuit de internationale slogan: ‘*Changing lives, changing attitudes*’. De ambitie van SON is om de houding en het gedrag ten opzichte van mensen met een verstandelijke beperking positief te beïnvloeden. In dit kader is SON in 2018 [#PlayUnified](#) gestart, een programma om mensen met een verstandelijke beperking in contact te laten komen met mensen zonder beperking door middel van sport. Het idee van [#PlayUnified](#) is dat harten worden geopend door samen te sporten, samen een prestatie te leveren en elkaar samen binnen een sportomgeving (bijv. in de sportkantine) te ontmoeten. Door ontmoeting ontstaat wederzijds respect en waardering. Sport draagt op deze manier bij aan een inclusieve samenleving, zo is de gedachte.

Het [#PlayUnified](#) programma bestaat enerzijds uit het creëren van bewustzijn voor het [#PlayUnified](#) gedachtengoed via een landelijke campagne, onder andere bestaande uit promotiefilmpjes en presentaties op scholen. In 2018 heeft een uitgebreide mediacampagne plaatsgevonden waarbij sporters met een verstandelijke beperking bekende Nederlandse topsporters in hun sportdiscipline uitdaagden voor een ‘*challenge*’. Aan deze oproepen werd enthousiast gehoor gegeven. Het resultaat daarvan werd gedeeld via sociale media en diverse televisieprogramma’s besteedden aandacht aan deze *challenges*, zoals het NOS Jeugdjournaal.

Anderzijds bestaat het programma uit het daadwerkelijk creëren van [#PlayUnified](#)-momenten, waar mensen met en zonder verstandelijke beperking samen positieve sportervaringen delen, zoals tijdens de [#PlayUnified](#) events op verenigingen en scholen. De beoogde looptijd van het programma is van 2018 tot en met 2021. Met name jongeren zonder beperking in de leeftijd van 12-25 jaar zijn een belangrijke doelgroep voor [#PlayUnified](#), omdat zij nog een open houding hebben. Sporters, scholieren, werknemers en het grotere publiek zijn subdoelgroepen.

Het programma [#PlayUnified](#) streeft indirect naar het bevorderen van de sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking in het algemeen, aansluitend op de doelstelling van SON. Aan de uitvoering van het programma zijn doelstellingen gekoppeld ten aanzien van de sportdeelname van en de aandacht en het aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking, het aantal gerealiseerde ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking en de bekendheid met SON en [#PlayUnified](#). Het Mulier Instituut voert daarop de monitoring uit. In 2018 verscheen een rapport van de 0-meting ([Van Lindert, Brandsema, Dellas & De Jonge, 2018](#)). In deze rapportage zijn de resultaten van de 1-meting beschreven.

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen 1-meting

Het doel van de 1-meting is om vast te stellen in welke mate ten opzichte van de 0-meting veranderingen zijn opgetreden op de strategische doelstellingen. Hierbij wordt vooral gekeken in hoeverre door [#PlayUnified](#) meer mensen, in het bijzonder jeugd, met een verstandelijke beperking zijn gaan sporten (bij een sportvereniging); (reguliere) sportverenigingen en sportbonden aandacht en/of aanbod hebben voor deze doelgroep; en in hoeverre ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking in de sport plaatsvinden.

De volgende vragen die voor 0-meting centraal stonden gelden ook voor de 1-meting:

1. Hoeveel mensen in Nederland hebben een verstandelijke beperking?
2. In welke mate sporten mensen met een verstandelijke beperking, in het bijzonder jeugd?
3. In welke mate zijn mensen met een verstandelijke beperking lid van een (reguliere) sportvereniging, in het bijzonder jeugd?
4. Hebben de Nederlandse (reguliere) sportverenigingen en sportbonden aandacht/aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking en op welke manier?
5. Zijn er in de sport ontmoetingen tussen mensen met en mensen zonder verstandelijke beperking?
6. In welke mate zijn mensen met een verstandelijke beperking (jeugd/sporters), sportverenigingen en -bonden bekend met SON en #PlayUnified?
7. Zijn er al goede voorbeelden van (aan) #PlayUnified (vergelijkbare) evenementen?

1.2 Methodes

Om de geformuleerde onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn drie deelonderzoeken uitgevoerd onder respectievelijk vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking, sportverenigingen en sportbonden. De vragen voor deze onderzoeksgroepen zijn op elkaar en op de 0-meting afgestemd om resultaten en meningen te kunnen vergelijken. Zie bijlage B1 voor een uitgebreidere beschrijving van de methoden. Bij de 0-meting is voorafgaand aan de deelonderzoeken een beknopt literatuuronderzoek uitgevoerd. Doel daarvan was na te gaan hoeveel mensen in Nederland naar schatting een verstandelijke beperking hebben en te bepalen wat de beste manier was om de sportdeelname door mensen met een beperking te meten.

De vragen voor het vervolgonderzoek zijn grotendeels gelijk aan die van de 0-meting, met enkele aanvullingen dan wel wijzigingen ten aanzien van het onderwerp ontmoetingen. Bij de 0-meting kregen respondenten de uitleg dat het bij ontmoetingen ging om *“dat zij elkaar zien, met elkaar praten of samen met elkaar trainen”*. Bij de 1-meting is het begrip ontmoetingen verruimd tot *“zowel ‘lichte ontmoetingen’, zoals elkaar zien op de club, als andere ontmoetingen die tijdens gezamenlijke activiteiten plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld samen trainen”*. Respondenten kregen bij de 1-meting een ruimer aanbod aan voorbeelden van ontmoetingen voorgeschoteld:

- elkaar zien op de club/instelling/organisatie (bijv. in de kantine, in de hal, op de velden);
- elkaar spreken op de club/instelling/organisatie (bijv. in de kantine, in de hal, op de velden);
- samen trainen (in zelfde team/groep);
- op dezelfde sportlessen zitten;
- competitie, wedstrijden of toernooien tegen elkaar spelen;
- gezamenlijke competitie, wedstrijden of toernooien (gemixte groep/team) spelen;
- elkaar ontmoeten tijdens gezamenlijke activiteiten van de club/instelling/organisatie (zoals een clubavond of een BBQ);
- elkaar ontmoeten tijdens vrijwilligerswerk voor de club/instelling/organisatie;
- elkaar ontmoeten tijdens de algemene ledenvergadering van de club/instelling/organisatie;
- elkaar ontmoeten tijdens clinics of andere eenmalige evenementen.

Respondenten konden daarbij aangeven hoe vaak deze ontmoetingen voorkwamen (regelmatig, soms, nooit of niet van toepassing/weet niet).

Online enquête vertegenwoordigers mensen met een verstandelijke beperking

Voor het onderzoek onder vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking is, net als bij de 0-meting in 2018, gebruikgemaakt van een grootschalig internetpanel (van GfK, via veldwerkbureau Ipsos, 80.000 tot 100.000 deelnemers). Omdat de samenstelling van het panel constant verandert door in- en uitstroom van panelleden, is bij de meting van 2020 een nieuwe random geselecteerde groep

respondenten benaderd. Het gehele panel kreeg, net als bij de 0-meting, de screeningsvraag of zij een naaste (kind, broer/zus, of partner) hebben die zwakbegaafd is of een verstandelijke beperking heeft. Van de respondenten die aangaven dat ze een naaste met een verstandelijke beperking hebben (n=9.185) kreeg een deel (n=1.500) de #PlayUnified vragenlijst. Uiteindelijk zijn daarmee van 1.000 respondenten gegevens verzameld over de sport- en beweegdeelname van hun naaste met een verstandelijke beperking. Het betreft mensen die naar inschatting van de vertegenwoordiger zwakbegaafd zijn of een licht tot matig verstandelijke beperking hebben. De data van het vervolgonderzoek zijn, gelijk aan de 0-meting, gewogen op leeftijd van de naaste en de mate van beperking (zie verder bijlage B1). De enquête is uitgezet in het voorjaar van 2020. In verband met de maatregelen tegen het coronavirus die tevens in het voorjaar van 2020 zijn ingegaan, is aan de respondenten gevraagd om bij de vragen over sport en bewegen in het dagelijks leven uit te gaan van de situatie vóór de coronamaatregelen.

In het vervolg van deze rapportage wordt gesproken over ‘naasten’ wanneer het gaat over de mensen met een verstandelijke beperking. Voor de respondent die de vragenlijst namens de naaste heeft ingevuld wordt gebruik gemaakt van de term ‘vertegenwoordiger’. Wanneer in de rapportage wordt verwezen naar dit onderzoek, dan wordt daarvoor de term ‘naastenonderzoek’ gebruikt.

Online enquête sportverenigingen

In de zomer van 2020 zijn via het Verenigingspanel van het Mulier Instituut sportverenigingen voor deelname aan het onderzoek uitgenodigd. In totaal hebben 453 panelverenigingen (was bij 0-meting n=407) vragen beantwoord over het aandeel leden met een beperking, het aantal ontmoetingen en de mogelijkheden of problemen die de clubs bij deze doelgroep signaleren. Dit is inclusief categorale sportverenigingen, zoals sportverenigingen alleen voor mensen met een beperking. Daarnaast hebben 160 verenigingen die bekend zijn bij SON dezelfde vragenlijst voorgelegd gekregen (bij 0-meting n=141). Deze ‘SON-verenigingen’ hebben allemaal leden met een verstandelijke beperking. We spreken in het vervolg van deze rapportage over ‘de sportverenigingen’ als we de ondervraagde verenigingen uit het Verenigingspanel bedoelen. Deze groep verenigingen staat model voor alle Nederlandse sportverenigingen en nemen we daarom als uitgangspunt voor de 1-meting van het programma #PlayUnified. In de rapportage spreken we verder over ‘SON-verenigingen’ als we sportverenigingen bedoelen die door SON zijn opgegeven om aan het onderzoek deel te nemen. Dit is een specifieke groep sportverenigingen die allemaal leden met een verstandelijke beperking hebben en niet representatief zijn voor de gemiddelde Nederlandse sportvereniging. De SON-verenigingen zijn bijvoorbeeld gemiddeld grotere verenigingen dan de reguliere sportverenigingen uit het Verenigingspanel. In het rapport vergelijken we de resultaten van beide groepen verenigingen met die van de 0-meting. Bij de interpretatie van de resultaten is het van belang om rekening te houden met de verhouding tussen het totaal aantal sportverenigingen (inclusief categorale verenigingen=453) en reguliere sportverenigingen (exclusief categorale verenigingen) met leden met een verstandelijke beperking (n=95, 18% van het totaal aantal sportverenigingen).

Online enquête sportbonden

Voor het onderzoek onder de sportbonden is in de zomer van 2020 een online vragenlijst uitgezet onder 58 sportbonden (inclusief Gehandicaptensport Nederland). De bonden zijn geselecteerd in overleg met NOC*NSF.¹ Het betreft zowel sportbonden waarvan bij NOC*NSF bekend is dat zij aanbod hebben voor mensen met een beperking in het algemeen (lichamelijke en/of verstandelijke beperking)² als sportbonden die (waarschijnlijk nog) geen aanbod hebben voor mensen met een beperking. Niet alle bij

¹ Bij NOC*NSF zijn in totaal 77 sportbonden aangesloten.

² Naar opgave van NOC*NSF zijn dit 41 sportbonden (inclusief Gehandicaptensport Nederland).

NOC*NSF aangesloten sportbonden zijn geïnccludeerd.³ NOC*NSF heeft de sportbonden namens het Mulier Instituut en Special Olympics uitgenodigd voor het online onderzoek en geholpen bij het verhogen van de respons door het versturen van reminders en nabellen. Uiteindelijk hebben 41 reguliere sportbonden en Gehandicaptensport Nederland (GN) de vragenlijst volledig ingevuld, daarvan gaven 24 reguliere sportbonden en GN aan dat zij aandacht hebben voor sporters met een verstandelijke beperking.

Bij de 0-meting in 2018 zijn 41 sportbonden benaderd voor een telefonisch enquête. Dit waren sportbonden waarvan bij NOC*NSF bekend was dat zij aanbod hadden voor mensen met een beperking in het algemeen. Van deze 41 sportbonden deden 36 sportbonden (inclusief GN) mee aan het onderzoek en hadden 26 sportbonden (inclusief GN) aangegeven aandacht te hebben voor mensen met een verstandelijke beperking.⁴ Een aantal sportbonden die aan de 0-meting meededen en aandacht hadden voor sporters met een verstandelijke beperking, nam niet deel aan de 1-meting. Andersom namen aan de 1-meting sportbonden deel, die niet betrokken waren bij de 0-meting. Dit beïnvloedt mogelijk de resultaten (zie meer hierover in bijlage B1).

De enquête van de 1-meting bestaat grotendeels uit gesloten vragen met vooraf opgestelde antwoordcategorieën. De gestructureerde vragenlijst voor sportbonden is grotendeels gelijk gehouden aan de telefonische vragenlijst van de 0-meting en waar mogelijk afgestemd met de vragenlijst voor sportverenigingen en naasten.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 geven we aan wat we onder een verstandelijke beperking verstaan en geven we een schatting van het aantal mensen met een verstandelijke beperking in Nederland. Ten opzichte van de 0-meting zijn in deze gegevens geen veranderingen aangebracht. In hoofdstuk 3 bespreken we de sport- en beweegdeelname en het lidmaatschap van mensen met een verstandelijke beperking bij een sportvereniging en de door hen ervaren stimulansen en belemmeringen bij het (gaan) sporten en bewegen. In hoofdstuk 4 gaan we in op de mate waarin sportverenigingen en sportbonden leden met een verstandelijke beperking en sportaanbod voor deze doelgroep hebben, welke vorm dit heeft, en welke stimulansen en belemmeringen sportverenigingen en sportbonden ervaren bij het organiseren van speciaal sportaanbod. In hoofdstuk 5 zoomen we in op de behoefte aan en de mate waarin ontmoetingen plaatsvinden tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking in de sport. Tevens geven we voorbeelden van dit soort ontmoetingen. We bespreken de bekendheid met #PlayUnified en SON. We sluiten het rapport af met conclusies (hoofdstuk 6).

³ Niet uitgenodigd zijn sportbonden waarvan NOC*NSF vermoedt dat zij vanwege hun kleine omvang of vanwege de specifieke tak van sport geen structurele ondersteuning bieden ten aanzien van sporten voor mensen met een beperking.

⁴ Dit is inclusief de sportbond Gehandicaptensport Nederland, ook aangesloten bij NOC*NSF. De resultaten werden apart besproken van de overige 25 'reguliere' sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking.

2. Omvang en definitie verstandelijke beperking

In dit hoofdstuk gaan we, net als bij de 0-meting, kort in op de definitie van een verstandelijke beperking en hoeveel mensen in Nederland naar schatting een verstandelijke beperking hebben. Deze informatie is voor SON en het programma #PlayUnified van belang om een inschatting te kunnen maken hoe groot de (potentiële) doelgroep van het programma is. Bij de 0-meting is reeds deskresearch verricht om voor het onderzoek onder naasten de juiste vragen te kunnen stellen zodat kon worden vastgesteld of respondenten van het internetpanel een naaste hebben met een verstandelijke beperking.

2.1 Definitie verstandelijke beperking

Zoals reeds in de 0-meting beschreven gaan we ervan uit dat een persoon een verstandelijke beperking heeft wanneer hij of zij een achterstand heeft in zowel intelligentie als aanpassingsgedrag (Van Lindert et al., 2018). De verstandelijke beperking moet voor het achttiende levensjaar zijn ontstaan en het intelligentiequotiënt (IQ) moet lager zijn dan 70⁵. Door problemen in het aanpassingsgedrag hebben mensen met een verstandelijke beperking vaak moeite met conceptuele, sociale en praktische vaardigheden zoals lezen en schrijven, omgaan met geld, het volgen van regels, oplossen van problemen, deelname aan werk, reizen, het maken van keuzes, persoonlijke verzorging of zelfstandig wonen. Mensen met een verstandelijke beperking hebben daardoor dikwijls ondersteuning nodig bij deze zaken. Dat geldt ook voor sommige mensen met een IQ tussen de 70 en 85, de groep zwakbegaafden. Wanneer zij (ernstige) problemen ervaren in de sociale redzaamheid en daarvoor ondersteuning ontvangen, worden zij in de zorgsector meestal tot de groep mensen met een licht verstandelijke beperking gerekend. Een persoon met een IQ tussen 50 en 70 heeft een licht verstandelijke beperking, een persoon met een IQ lager dan 50 heeft een matige of ernstige verstandelijke beperking. Het onderscheid tussen zwakbegaafdheid en een lichte verstandelijke beperking is in de praktijk vaak lastig te maken (Von Heijden, Van den Dool, Van Lindert & Breedveld, 2013; Woittiez, Putnam, Eggink & Ras, 2014; Meulenkamp, Waverijn, Langelaan, Van der Hoek, Boeije & Rijken, 2015).

Doelgroep SON en #PlayUnified

Bij de uitvoering van het onderzoek is rekening gehouden met de criteria die SON hanteert voor deelname aan SON-evenementen⁶. De sportevenementen zijn toegankelijk voor alle mensen met een verstandelijke beperking die een sport beoefenen en dat al tenminste zes maanden in georganiseerd verband doen. Voor de definitie van verstandelijke beperking sluit SON aan bij de algemeen gangbare definitie zoals hierboven omschreven (IQ < 70-75, en achterstand in aanpassingsvermogen). Mensen met een verstandelijke beperking hebben dikwijls bijkomende beperkingen in bijvoorbeeld het bewegen, horen of zien. Ook zij behoren tot de doelgroep. Aan de evenementen nemen doorgaans geen mensen met een zware verstandelijke beperking (IQ < 35) in combinatie met meervoudige problematiek deel, omdat (georganiseerde) sportdeelname voor deze groep minder voor de hand ligt. Bij de selectie van naasten voor het vervolgonderzoek is hiermee rekening gehouden (zie bijlage B1 voor uitleg over de methode) (Van Lindert et al., 2018).

⁵ Volgens de definitie van de American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD) (Schalock, Borthwick-Duffy, Bradley, Buntinx, Coulter & Craig, 2010).

⁶ Special Olympics organiseert jaarlijks meerdere regionale, nationale en internationale sportevenementen voor mensen met een verstandelijke beperking. Iedereen kan meedoen op zijn eigen niveau en plezier staat voorop.

2.2 Aantal mensen met een verstandelijke beperking

Het is niet precies bekend hoeveel mensen in Nederland een verstandelijke beperking hebben. Er is geen centrale registratie waarin van iedere persoon de gezondheid wordt bijgehouden. Bovendien zijn mensen met een verstandelijke beperking meestal niet vertegenwoordigd in 'reguliere' bevolkingsonderzoeken, omdat zij vragen vaak niet goed zelf kunnen beantwoorden of omdat alleen de zelfstandig wonende bevolking voor dergelijke onderzoeken wordt uitgenodigd. We zijn daarom aangewezen op schattingen. Deze zijn dikwijls gebaseerd op de voorzieningen waarvan mensen met een verstandelijke beperking gebruikmaken, zoals dag- en woonvoorzieningen of ambulante hulp. Een algemeen geaccepteerde schatting, die wij ook bij de 0-meting hebben aangehouden, is die van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) ([Volksgezondheidszorg, 2020](#)).⁷ Daarbij wordt onder andere verwezen naar een publicatie van Woittiez et al. (2014) waarin gebruik is gemaakt van diverse bronnen, zoals het zorggebruik en de zorgvraag van mensen met een verstandelijke beperking, registraties van huisartsen en nationaal en internationaal wetenschappelijk onderzoek (zoals van Maas, Serail & Janssen, 1988; Roeleveld, Zielhuis & Gabreëls, 1997). Het SCP schat dat ongeveer 142.000 mensen in Nederland een verstandelijke beperking hebben (IQ < 70). Dat is ongeveer 0,85 procent van de bevolking. Ongeveer 74.000 mensen hebben een licht verstandelijke beperking (IQ 50-70; excl. zwakbegaafdheid) en ongeveer 68.000 mensen een matige of ernstige verstandelijke beperking (IQ < 50).

Hoeveel mensen zwakbegaafd zijn, is lastiger in te schatten. Vaak blijft deze groep buiten beeld, omdat zij geen gebruikmaken van speciale voorzieningen en in redelijke mate zelfredzaam zijn. Het SCP schat in dat ongeveer 2,2 miljoen mensen in Nederland een IQ tussen 70 en 85 hebben ([Volksgezondheidszorg, 2020](#); op basis van Woittiez et al., 2014). Hoeveel van hen problemen hebben met betrekking tot zelfredzaamheid en daarbij recht hebben op ondersteuning vanuit de zorg, is nog lastiger te bepalen. Schattingen fluctueren enorm door gebruik van verschillende schattingsmethodes. Een voorzichtige aanname gaat uit van 1,4 miljoen mensen in 2013. Afgaande op registraties, blijkt slechts een klein deel daadwerkelijk een beroep te doen op zorg (Ras, Verbeek-Oudijk & Eggink, 2013).

Woittiez, Eggink en Ras (2019) hebben onlangs een aangepaste schatting van het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking gepubliceerd. De hierboven genoemde schatting van 1,4 miljoen in 2013 was slechts een globale schatting, zo geven Woittiez et al. aan. Bij een licht verstandelijke beperking gaan zij uit van mensen die niet sociaal redzaam zijn⁸. Zij keken daarbij naar het geschatte deel van de mensen met een IQ van 70-85 die niet sociaal redzaam (of zwakbegaafd) zijn en naar mensen met een IQ van 50-70 (waarvan wordt aangenomen dat ze niet sociaal redzaam zijn). Zij baseren hun schattingen op de gemeten IQ-verdeling in de bevolking.⁹ Woittiez et al. schatten de prevalentie van een licht verstandelijke beperking in Nederland op basis van deze methode in op 6,4 procent van de bevolking (voorheen was de schatting 8,4%). Dit komt in 2018 neer op 1,1 miljoen mensen, met een bandbreedte

⁷ De informatie op deze website door ons geraadpleegd voor deze rapportage in 2020 is niet veranderd ten opzichte van de geraadpleegde informatie in 2018.

⁸ Woittiez et al. (2019) verwijzen voor een definitie van sociale redzaamheid naar de American Psychiatric Association (2013): communicatie, zelfverzorging, zelfstandig kunnen wonen, sociale en relationele vaardigheden, gebruikmaken van gemeenschapsvoorzieningen, zelfstandig beslissingen kunnen nemen, functionele intellectuele vaardigheden, werk, ontspanning, gezondheid en veiligheid. [Meer een opsomming van ?? dan een definitie]

⁹ Woittiez et al. (2019) geven aan dat volgens de normaalverdeling, 13,6% van de bevolking een IQ heeft tussen 70 en 85 en 2,1% een IQ heeft tussen de 50 en 70). Deze cijfers vormden de basis van hun schatting van het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking.

tussen de 0,8 en 1,4 miljoen mensen. Zij geven aan dat een grootschalig bevolkingsonderzoek de beste aanpak is om meer zekerheid te krijgen over het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking.

Desondanks gaan we voor de omvang van de groep mensen met een verstandelijke beperking inclusief zwakbegaafdheid, net als bij de 0-meting, ook bij de 1-meting van dit onderzoek uit van schattingen van Ras et al. (2013). Dit in verband met de vergelijkbaarheid van de data. Deze schattingen zijn gebaseerd op de zorgvraag voor mensen met een verstandelijke beperking in 2011. Daaruit bleek dat 166.000 mensen met een verstandelijke beperking om zorg vroegen. Daarvan hadden ongeveer 67.000 mensen een ernstige of matige verstandelijke beperking, ruim 72.000 een lichte verstandelijke beperking en een kleine 37.000 mensen waren zwakbegaafd (Ras et al. 2013). In totaal staat dit gelijk aan bijna 1 procent van de Nederlandse bevolking ([Volksgezondheidszorg, 2020](#)). Ras et al. (2013) hebben een verdeling naar leeftijd gemaakt onder mensen met een verstandelijke beperking. Deze verdeling is nuttig voor het naastenonderzoek, aangezien jongeren met een verstandelijke beperking de doelgroep is van #PlayUnified. Resultaten in de navolgende hoofdstukken zijn zoveel mogelijk naar leeftijd uitgesplitst.

3. Sportdeelname en lidmaatschap naasten

In dit hoofdstuk bespreken we of en in welke mate mensen met een verstandelijke beperking deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten en daarvoor lid zijn van een sportvereniging. Ook gaan we in op de stimulansen en belemmeringen die zij ervaren bij het (gaan) sporten en bewegen. Daarvoor maken we gebruik van het naastenonderzoek onder mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid en vergelijken we de data van de 1-meting met die van de 0-meting.

3.1 Deelname aan sport- en beweegactiviteiten

Uit het naastenonderzoek komt naar voren dat 90 procent van de naasten volgens de vertegenwoordigers de afgelopen 12 maanden heeft deelgenomen aan sport- en/of beweegactiviteiten. Respondenten hebben bij het invullen van de vragen voor hun naaste hierbij teruggedacht aan de periode voor de coronamaatregelen. Dit is vergelijkbaar met de 0-meting in 2018, toen was dit 88 procent. Het aandeel naasten dat geen beweegactiviteit heeft gedaan hangt samen met leeftijd, waarbij deze groep het grootst is onder 65-plussers (20%) en het kleinst in de groep 4-11-jarigen (3%).

Hoewel de sportdeelname bij de totale groep gelijk is gebleven (39% in 2018 en 40% in 2020, verschil niet significant, $p=0.86$), lijkt het aandeel dat sport beoefent in de leeftijdsgroep 12-25 iets omhoog gegaan (45% in 2018 naar 54% in 2020, significant verschil, $p=0.02$). Bij de groep 4-11-jarigen lijkt de sportdeelname iets gedaald (51% in 2018 en 42% in 2020). Dit verschil is echter niet significant ($p=0.22$), wat te maken heeft met de relatief kleine groep 4-11-jarigen, zowel in 2018 als in 2020 ($n=47$ en $n=58$). Dit houdt in dat er bij deze leeftijdsgroep enige onzekerheid in de meting zit en we dit verschil met voorzichtigheid moeten interpreteren.

Naast het beoefenen van sport, zijn wandelen als ontspanning (44%) en actief transport (fietsen of lopen naar school, werk, etc., respectievelijk 42% en 41%) de belangrijkste vormen van beweegdeelname. In 2018 was wandelen als ontspanning slechts voor 33 procent van de naasten een vorm van beweegdeelname (significant verschil met 2020, $p<0.001$).

Vergelijkbaar met 2018 is de groep mensen met een verstandelijke beperking van 65 jaar en ouder het minst actief. Van de 65-plussers neemt 20 procent niet deel aan sport- of beweegactiviteiten. In 2018 was dit 30 procent, maar dit verschil is niet significant ($p=0.21$). Dit heeft te maken met het relatief kleine aantal respondenten in de leeftijdsgroep 65-plus en geeft aan dat we verschillen in deze leeftijdsgroep met enige voorzichtigheid moeten interpreteren.

Tabel 3.1 Sport- en beweegdeelname van naasten met een verstandelijke beperking in de periode 12 maanden voorafgaand aan de coronamaatregelen, volgens vertegenwoordigers van de naasten in 2020 (in procenten, n=1.000)

	Totaal (n=1.000)	4-11 jaar (n=58)	12-25 jaar (n=248)	26-64 jaar (n=586)	≥ 65 jaar (n=64)
Wandelen als ontspanning	44	59	40	44	44
Fietsen naar school, werk, winkels, openbaar vervoer, etc.	42	24	54	41	23
Lopen naar school, werk, winkels, openbaar vervoer, etc.	41	57	34	44	34
Sporten	40	42	54	34	15
Fietsen als ontspanning	33	54	36	29	18
Gymlessen	22	70	40	1	0
Geen beweegactiviteit	10	3	5	13	20
Andere beweegactiviteit	2	3	3	1	2

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

Soort sporten

De top vijf van sporten die de naasten met een verstandelijke beperking het meest beoefenen bestaat uit zwemmen (31%), fitness (21%), voetbal (10%), paardrijden (7%) en sporten in therapeutisch verband (7%). In 2018 was fitness (31%) de meest beoefende sport, gevolgd door voetbal (23%), zwemmen (23%), vechtsport (8%) en paardrijden (5%).

Frequentie sportdeelname

Van alle naasten die sporten, doet 84 procent dat eens in de week of vaker. Dat was in 2018 vergelijkbaar met 87 procent. Onder de naasten die sporten waren geen grote verschillen in sportfrequentie tussen de leeftijdsgroepen te zien. Wanneer wordt gekeken naar alle naasten (dus inclusief de niet-sporters) neemt 33 procent wekelijks of vaker deel aan sport. Dit was in 2018 vergelijkbaar met 35 procent. Bij kinderen (36%) en jongeren (47%) is dit aandeel hoger dan bij volwassenen (27%) en bij ouderen daalt dit percentage zelfs naar 12 procent. Dat was ook zo in 2018. Het totale gemiddelde van 33 procent is lager dan het gemiddelde onder de Nederlandse bevolking. In 2019 sportte 54 procent van alle Nederlanders van 4 jaar en ouder wekelijks of vaker (RIVM, 2020a).

3.2 Verband waarin naaste sport en beweegt

Aan alle naasten die deelnemen aan sport of aan wandelen of fietsen als ontspanning is gevraagd in welk verband zij dit doen. In tabel 3.2 is te zien dat het grootste deel dit ongeorganiseerd doet (36%, was 30% in 2018). Bijna een kwart van de naasten (die sporten of bewegen als ontspanning) is lid van een sportvereniging (23%, was 22% in 2018). Van deze groep is bijna de helft (46%) lid van een vereniging speciaal voor mensen met een verstandelijke beperking (niet in tabel). In 2018 was dit aandeel 46 procent.

De resultaten voor de totale groep zijn vergelijkbaar met die van 2018 (zie tabel B2.2 in bijlage 2 voor resultaten uit 2018). Wanneer naar specifieke leeftijdsgroepen wordt gekeken, is een verschuiving te zien in het aantal naasten dat lid is van een sportvereniging bij kinderen en jongeren. In de groep 4-11-jarigen is dit omlaag gegaan (van 35% in 2018 naar 24% in 2020), maar daarbij moet rekening worden gehouden met de relatief kleine groepen (verschil is niet significant, $p=0.09$). Bij de groep 12-25-jarigen is het percentage iets omhoog gegaan (van 28% in 2018 naar 36% in 2020, significant verschil, $p=0.05$). In paragraaf 3.1 is te zien dat in deze leeftijdsgroep voor sportdeelname ook een toename te zien was. Deze stijging in sportdeelname, samen met de stijging in het percentage sporters dat lid is van een vereniging,

suggereert dat een relatief groot deel van deze ‘nieuwe sporters’ lid is geworden van een vereniging. Bij volwassenen en ouderen zijn de cijfers in grote lijnen gelijk gebleven.

Tabel 3.2 Verband waarin de naaste met verstandelijke beperking deelneemt aan sport- en beweegactiviteiten ter ontspanning volgens vertegenwoordigers in 2020 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=706)

	Totaal (n=706)	4-11 jaar (n=50)	12-25 jaar (n=192)	26-64 jaar (n=398)	≥ 65 jaar (n=41)
Ongeorganiseerd, alleen of met vrienden/familie/sportmaatje	36	41	33	36	47
Als lid van een (sport)vereniging	23	24	36	14	0
Georganiseerd door de instelling waar mijn naaste begeleiding/ondersteuning van krijgt	17	9	13	21	30
Bij een fitnesscentrum of andere commerciële sportaanbieder	14	8	16	15	5
In medisch/therapeutisch verband (fysio, arts, etc.)	14	23	13	12	20
Georganiseerd door (dag)activiteitencentrum	8	5	5	10	13
Sportactiviteiten op/rond de school (buiten gymlessen om)	8	23	12	1	0
Als lid/deel van een groep mensen die samen actief beweegt	6	0	6	8	4
Georganiseerd op/rond het werk	1	0	1	2	0
Anders	1	2	0	1	0
Weet ik niet	8	9	3	10	11

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

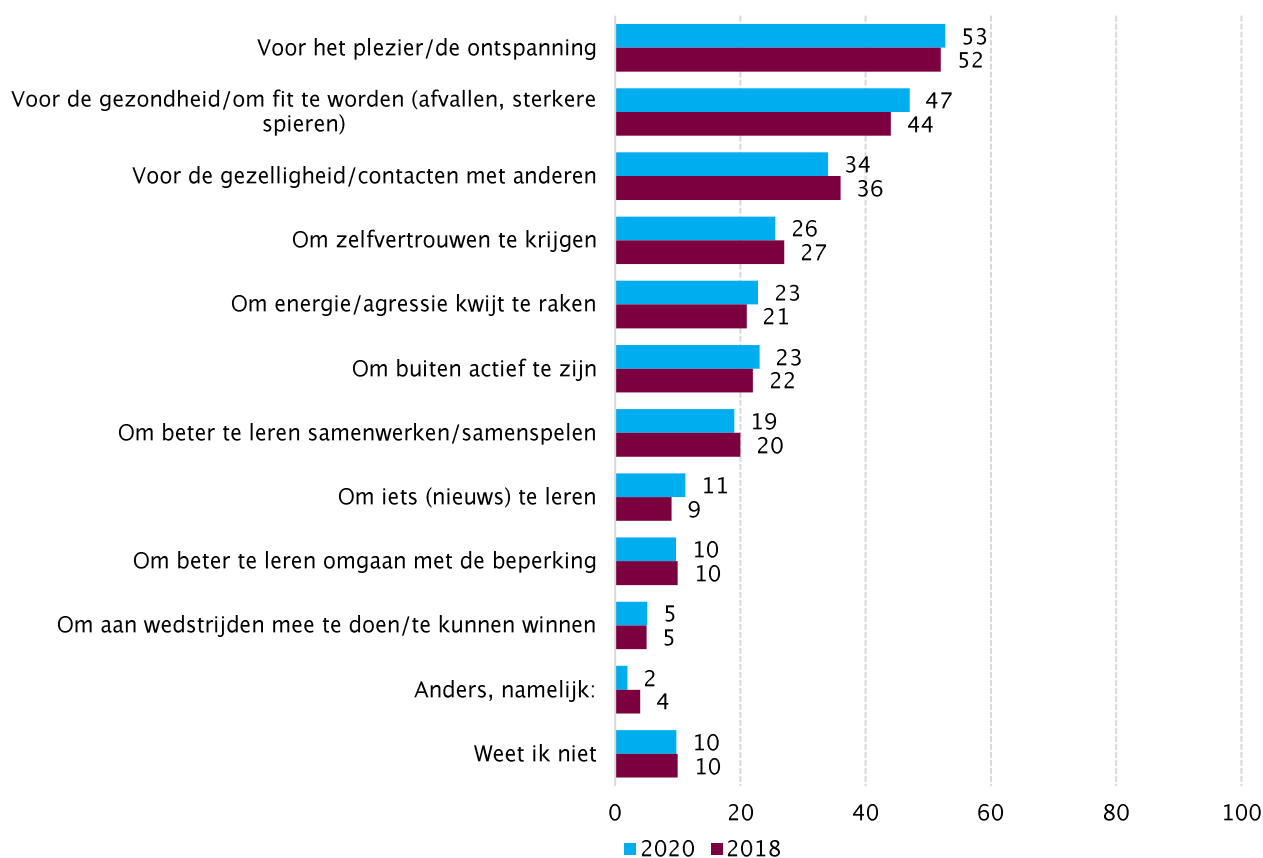
Van alle naasten in het onderzoek (zowel sporters als niet-sporters) is een zesde (14%) lid van een sportvereniging (niet in tabel). Dit percentage is vergelijkbaar met 2018 (15%), maar ligt achter bij dat van de algemene Nederlandse bevolking in 2018 (28%, 6 jaar en ouder, [RIVM, 2020b](#)).

Dit verschil lijkt voor een deel veroorzaakt door de mate waarin de naaste zich door de beperking belemmerd voelt in het sporten en bewegen. Naasten die zich licht of niet belemmerd voelen in sport en bewegen zijn vaker lid van een sportvereniging (licht belemmerd 26%, niet belemmerd 23%) dan naasten die zich ernstig belemmerd voelen (18%). Ook de ervaren gezondheid speelt een belangrijke rol. Van de naasten met een (volgens de vertegenwoordiger) zeer goede gezondheid (n=131) is 38 procent lid van een sportvereniging. De naasten die sporten bij een reguliere sportvereniging, sporten in 75 procent van de gevallen samen met mensen zonder een verstandelijke beperking. De overige 25 procent sport in speciale groepen voor mensen met een verstandelijke beperking. Dit percentage is hoger dan in 2018 (15%). Door de kleine aantallen (n=22 in 2020 en n=10 in 2018) is dit verschil echter niet significant (p=0.13) en moet dit met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

3.3 Motieven en belemmeringen bij sport- en beweegactiviteiten

De belangrijkste redenen waarom de naasten met een verstandelijke beperking meedoen aan sport- en beweegactiviteiten zijn volgens de vertegenwoordigers voor het plezier en de ontspanning (53%), gevolgd door gezondheid (47%) en voor gezelligheid of contact met anderen (34%). Figuur 3.1 laat zien dat deze redenen in 2018 ook als belangrijkste werden genoemd.

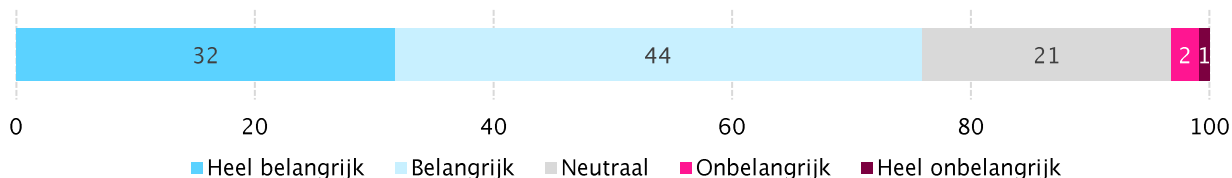
Figuur 3.1 Motieven voor mensen met een verstandelijke beperking om deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten volgens vertegenwoordigers (voor 2018 en 2020, in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=1.000)

Bron: 0-meting (2018) en 1-meting (2020) naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, Mulier Instituut.

Ruim drie kwart (76%) van de vertegenwoordigers vindt het (heel) belangrijk dat hun naaste deelneemt aan sport- en/of beweegactiviteiten (figuur 3.2). Slechts 3 procent vindt dit (heel) onbelangrijk. De vertegenwoordigers noemen plezier en ontspanning (66%) en gezondheid (63%) als belangrijkste redenen. Ook gezelligheid en contact met anderen (46%) en het krijgen van meer zelfvertrouwen (44%) werden relatief vaak genoemd door de vertegenwoordigers als belangrijke redenen voor hun naaste om deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten.

Figuur 3.2 Belang dat vertegenwoordiger hecht aan deelname aan sport- en/of beweegactiviteiten door hun naaste (in procenten, n=1.000)

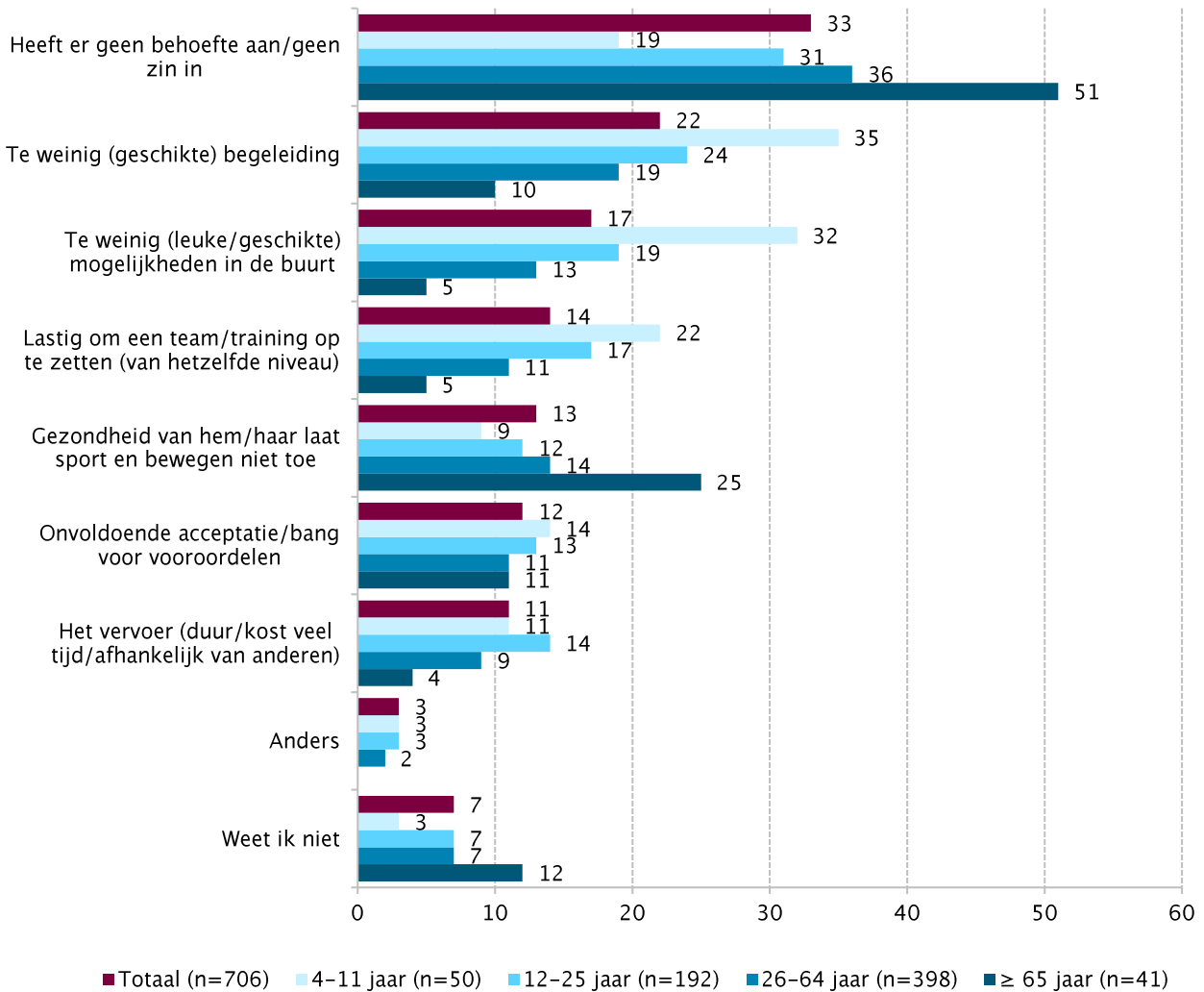

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

In figuur 3.3 is te zien dat slechts 24 procent van alle naasten die deelnemen aan sport- en/of beweegactiviteiten hier geen belemmeringen bij ervaart. Dit is vergelijkbaar met de resultaten van 2018, toen was dit 23 procent. Bij de naasten die wel belemmeringen ervaren, komt dit volgens de vertegenwoordigers vooral door gebrek aan behoefte/zin bij de naaste. Bij naasten van 65 jaar en ouder komt dit duidelijk vaker voor (51%) dan bij de jonge kinderen (19%). Ook het ontbreken van (geschikte) begeleiding of mogelijkheden in de buurt worden door de vertegenwoordigers genoemd als knelpunten.

Deze knelpunten spelen vooral bij kinderen van 4-11 jaar een grote rol. Dit is vergelijkbaar met de resultaten uit 2018. Onder naasten van 65 jaar en ouder wordt de (slechtere) gezondheid relatief vaak als belemmering gezien (25%).

Figuur 3.3 Knelpunten of belemmeringen die mensen met een verstandelijke beperking ervaren bij sport- en beweegactiviteiten volgens vertegenwoordigers (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=706*)

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

* Vraag alleen gesteld aan naasten die sport- en of beweegactiviteiten doen.

4. Sportaanbod

In dit hoofdstuk gaan we in op het sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. We bespreken in hoeverre sportbonden en sportverenigingen (al) leden hebben met een verstandelijke beperking, op welke manier deze leden kunnen sporten en welke stimulansen en belemmeringen sportbonden en verenigingen ervaren om (meer) leden met een verstandelijke beperking op te nemen.

4.1 Aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking bij sportbonden

In deze paragraaf bespreken we in hoeverre de sportbonden die deelnamen aan het online onderzoek (n=42, inclusief Gehandicaptensport Nederland) aandacht besteden aan of aanbod hebben voor sporters met een verstandelijke beperking, waarom dat aanbod bestaat en waar dat aanbod uit bestaat. Tevens is hen gevraagd een schatting te geven van het aantal sporters met een verstandelijke beperking dat binnen de sportbond actief is. De betekenis van de term 'aanbod' nemen we ruim. Het gaat hierbij om sportbonden die aandacht hebben voor sporters met een beperking en bijvoorbeeld ondersteuning bieden aan aangesloten sportverenigingen met aanbod of activiteiten voor leden met een beperking of bijvoorbeeld competities of evenementen organiseren voor deze groep sporters.

Aantal leden sportbonden

Van alle reguliere sportbonden die deelnamen aan de online vragenlijst (n=41) hebben 35 sportbonden aanbod voor sporters met een beperking in het algemeen. Daarvan hebben 24 sportbonden aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking. Dit is exclusief Gehandicaptensport Nederland (GN). De resultaten voor deze sportbond beschrijven we, net als bij de 0-meting, apart, omdat deze sportbond specifiek is gericht op sporters met een beperking.

In 2018 hadden 25 van de 35 geïnterviewde bonden die aandacht hadden voor sporters met een beperking in het algemeen (inclusief GN) aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking.

Tien bonden kunnen het aantal leden met een verstandelijke beperking inschatten. Hier gaat het om gemiddeld 227 leden met een verstandelijke beperking, met een range van drie tot 1.200 leden met een verstandelijke beperking. Het betreft een gemiddelde van ongeveer 1 procent van het totaal aantal leden van een sportbond (range van 0,1% tot 5,3%). De overige bonden geven aan het niet te weten. Dit komt vooral doordat leden van de sportbond (of aangesloten verenigingen) niet worden gevraagd of ze wel of geen beperking hebben. In 2018 hebben twaalf bonden aangegeven hoeveel leden met een verstandelijke beperking ze hebben. De range was toen tussen 50 en meer dan 650 leden, gemiddeld 0,55 procent van het totaal aantal leden van een sportbond. Bij de 0-meting gaven de sportbonden in een interview aan het heel lastig te vinden om in te schatten hoeveel leden met een verstandelijke beperking de sportbond heeft, ook omdat de bonden dit over het algemeen niet bijhouden met als reden het waarborgen van de privacy van hun sporters. Het aandeel leden met een verstandelijke beperking moet voor zowel 2020 als 2018 voorzichtig geïnterpreteerd worden. Het gaat om ruwe schattingen en de steekproef is niet gelijk. In 2018 hebben bonden meegedaan die in 2020 niet hebben meegedaan en vice versa. Daarnaast is in 2018 de vragenlijst telefonisch afgenomen en in 2020 was dit online. We kunnen daarom niet concluderen dat er een toename is geweest in het aandeel leden met een verstandelijke beperking.

Dertien bonden kunnen het aantal aangesloten sportverenigingen van de bond met aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking inschatten. Het gaat om een gemiddelde van 43 sportverenigingen per bond met aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking, met een range van twee tot 250 verenigingen.

GN is de sportbond speciaal voor mensen met een beperking, behartigt de belangen van aangesloten sportverenigingen en is tevens verantwoordelijk voor de organisatie van zeven takken van sport. Dit zijn voor mensen met een motorische beperking rolstoelrugby, para ice hockey en bocce. Voor mensen met een visuele beperking zijn dit showdown, goalbal en blindenvoetbal. Bocce is momenteel de enige sport voor mensen met een verstandelijke beperking waarvoor de organisatorische verantwoordelijkheid bij GN ligt.¹⁰ GN geeft aan 3.500 leden met een beperking te hebben. Dit houdt GN bij door middel van de ledenadministratie. Daarnaast meldt GN dat 190 sportverenigingen met aanbod voor sporters met een beperking bij de bond aangesloten zijn. Hoeveel sporters met een verstandelijke beperking de bond heeft weet de bond niet.

Redenen geen aanbod

Elf sportbonden hebben aangegeven aanbod voor sporters met een beperking te hebben, maar niet voor sporters met een verstandelijke beperking. De meest voorkomende reden waarom deze sportbonden geen aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking hebben is dat er geen vraag naar is (40%), de bond onvoldoende middelen heeft (30%), de sport niet geschikt is voor deelname door mensen met een verstandelijke beperking (30%) en de bond op dit moment andere prioriteiten heeft (20%). In 2018 (n=10) waren andere prioriteiten en onvoldoende kennis de belangrijkste redenen.

Van de elf bonden met aanbod voor sporters met een beperking maar niet voor sporters met een verstandelijke beperking, is ongeveer twee derde (64%) (waarschijnlijk) niet van plan om de komende twee jaar te starten met aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking. Eén bond is van plan om in de komende twee jaar te starten met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. De reden hiervoor is dat ze denken dat de sport voor de doelgroep geschikt is. Ook in 2018 was één bond van plan om de komende twee jaar te starten.

Motieven voor aanbod

Alle reguliere bonden met aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking (n=24) geven aan dat een van de belangrijkste redenen om aanbod voor deze doelgroep te organiseren, is dat de bond de ambitie heeft om de sport voor iedereen toegankelijk te maken. Daarnaast geeft ruim drie kwart (78%) aan dat de bond het ziet als zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid om aanbod voor mensen met een verstandelijk beperking te organiseren. Iets minder dan de helft (43%) geeft aan dat de behoefte om met aanbod te starten vanuit de verenigingen bestaat. Een derde (35%) geeft aan dat sporters met een verstandelijke beperking tot de doelgroep van de bond behoren.

In 2018 waren de motieven iets anders. Toen gaf 81 procent van de bonden aan dat ze het als hun maatschappelijke verantwoordelijkheid zien, 77 procent dat sporters met een verstandelijke beperking tot de doelgroep horen en 38 procent dat vanuit de verenigingen de behoefte bestaat. 38 procent gaf aan dat een bestuurslid/medewerker zich daarvoor sterk heeft gemaakt. De verschillen tussen de metingen

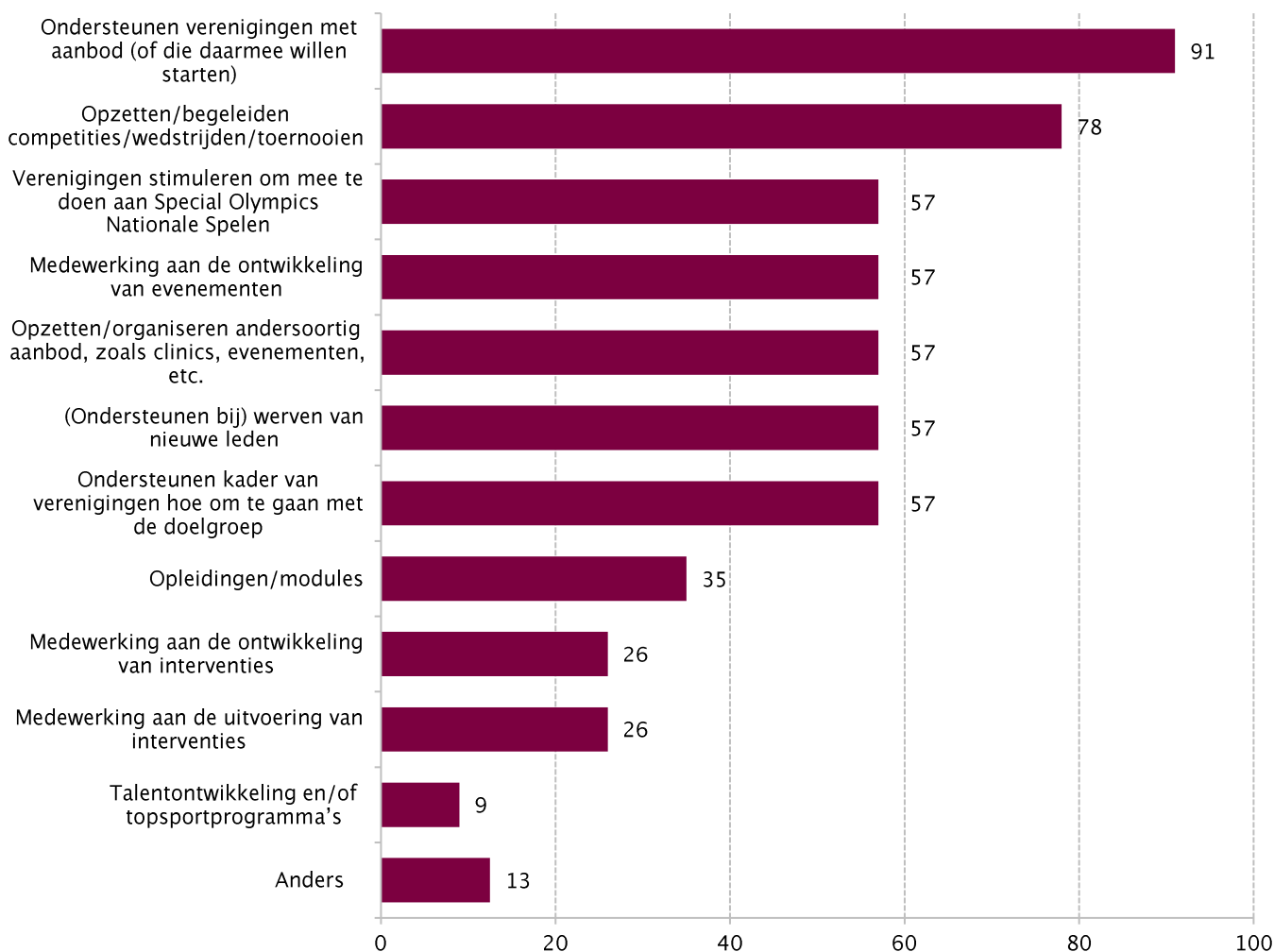
¹⁰ Bocce is een miksport voor mensen met een motorische beperking waarbij het doel is om jouw blauwe of rode ballen zo dicht mogelijk bij de witte bal te gooien. Goalbal is een sport voor mensen met een visuele beperking waarbij het doel is om de rinkelbal in het doel van het andere team te gooien. Alle spelers dragen een geblindeerde bril tijdens het spelen. Showdown is ook een sport specifiek voor mensen met een visuele beperking wat lijkt op een kruising tussen tafeltennis en airhockey. Alle spelers dragen een geblindeerde bril tijdens het spelen en er wordt een rinkelbal gebruikt bij het spelen. Bocce is een mikspel voor mensen met een verstandelijke beperking wat lijkt op jeu de boules en bowls. Het doel is om de vier ballen zo dicht mogelijk tegen de 'pallina' aan te rollen. Zie <https://www.gehandicaptensport.nl/onze-sporten> voor meer informatie over deze sporten.

zouden deels door de verschillende methoden kunnen komen. In 2018 is de vragenlijst telefonisch afgenomen en in 2020 is de vragenlijst online ingevuld.

Inhoud sportaanbod

De aandacht van reguliere sportbonden voor mensen met een verstandelijke beperking uit zich in verschillende activiteiten (figuur 4.1). Zij houden zich vooral bezig met het ondersteunen van verenigingen en het organiseren van evenementen. Een klein deel houdt zich bezig met talentontwikkeling en/of topsportprogramma's. Deze resultaten zijn vergelijkbaar aan die uit 2018.

Figuur 4.1 Inhoud van het aanbod van sportbonden met aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking in 2020 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=24)*

Bron: onderzoek sportbonden, 2020, Mulier Instituut.

* Let op het lage (n=24) aantal respondenten.

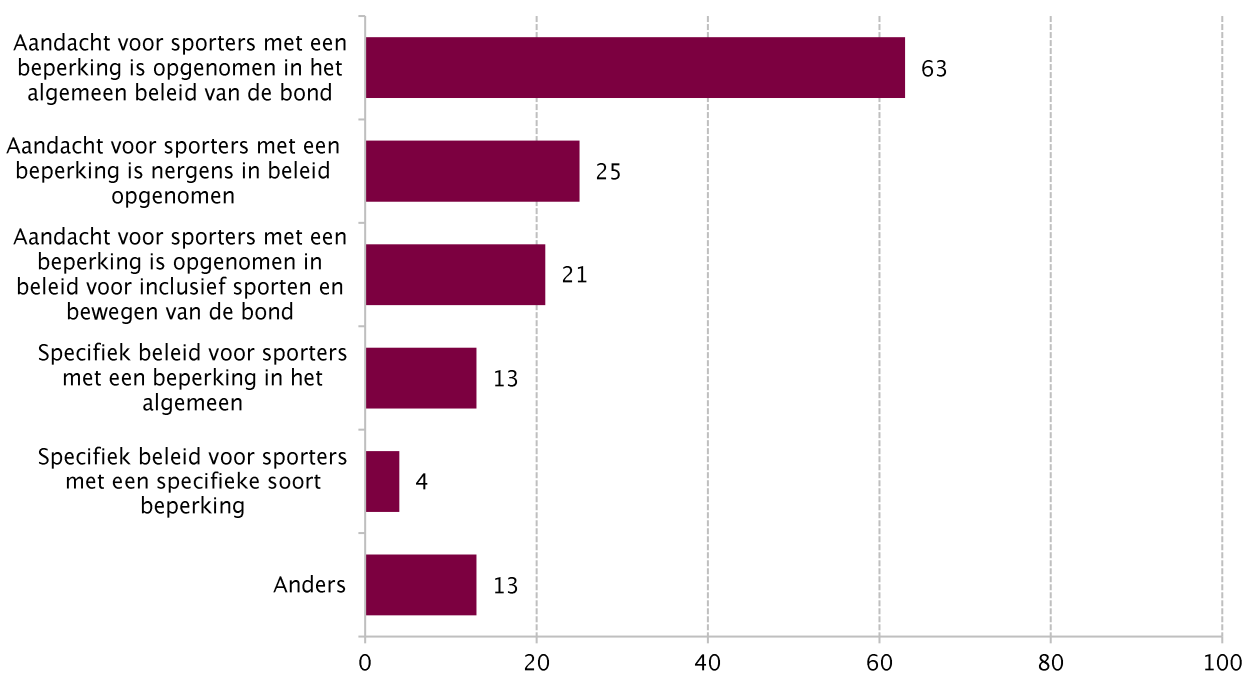
Aan de reguliere bonden die competities, wedstrijden of toernooien voor sporters met een verstandelijke beperking organiseren, is gevraagd hoe ver de sportbond is met het opzetten en begeleiden daarvan (n=18). De helft van deze bonden geeft aan dat ze een Nederlands kampioenschap organiseren (50%, n=9) of dat ze regionale wedstrijden/toernooien organiseren (50%, n=9). In 2018 ging het om respectievelijk vijf en acht bonden. Ruim een kwart geeft aan dat wedstrijden en toernooien incidenteel worden georganiseerd (28%, n=5), in 2018 ging het om vier bonden. Een vijfde (22%, n=4) geeft aan dat er een (volledige) competitie bestaat voor sporters met een verstandelijke beperking, bij de 0-meting ging het om twee bonden. Voor een klein deel van de bonden staat het organiseren van competities (6%, n=1) of

wedstrijden (11%, n=2) in de kinderschoenen (in 2018 4 en 2 bonden) en bij 6 procent (n=1) is het organiseren van wedstrijden nog in de pilotfase (geen bonden in 2018).

Beleid

Bijna twee derde (63%) van de reguliere bonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking geeft aan dat de aandacht voor sporters met een beperking is opgenomen in het algemene beleid van de bond. Een kwart (25%) geeft aan dat aandacht voor sporters met een beperking nergens in het beleid is opgenomen. 21 procent geeft aan dat de aandacht voor sporters met een beperking is opgenomen in beleid voor inclusief sporten en bewegen van de bond. 4 procent heeft apart beleid voor sporters met een beperking, maar niet naar type beperking. Geen van de sportbonden geeft aan specifiek beleid voor sporters met een verstandelijke beperking te hebben. Dit verschilt van 2018, waar 27 procent (n=6) van de bonden specifiek beleid voor mensen met een verstandelijke beperking hadden. De vraag is in de 0-meting anders gesteld, wat het verschil deels kan verklaren. Ook hebben drie bonden die in 2018 aanbod hadden voor mensen met een verstandelijke beperking niet aan de 1-meting deelgenomen.

Figuur 4.2 De wijze waarop sport voor mensen met een beperking in het beleid opgenomen is in 2020 binnen sportbonden (in procenten, n=24)*

Bron: onderzoek sportbonden, 2020, Mulier Instituut.

* Let op het lage (n=24) aantal respondenten.

Beschikbare menskracht bij sportbonden

Bij twaalf sportbonden is het aantal FTE dat beschikbaar is voor het realiseren van aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking onderdeel van het totale takenpakket voor sporters met een beperking. Twaalf bonden schatten het beschikbare aantal FTE voor het realiseren van aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking tussen 0 en 1 FTE, met een gemiddelde van 0,1 FTE per bond. Dit is vergelijkbaar aan 2018, toen had twee derde van de sportbonden minder dan 1 fte voor het organiseren van aanbod voor deze doelgroep.

4.2 Sportaanbod en leden bij sportverenigingen

In deze paragraaf bespreken we hoeveel reguliere sportverenigingen (uit het Verenigingspanel) en SON-verenigingen leden hebben met een verstandelijke beperking, hoe deze leden binnen de vereniging sporten en welke mogelijkheden en belemmeringen verenigingen ervaren om (meer) leden met een verstandelijke beperking op te nemen.

Aantal leden sportverenigingen

Twee derde (67%) van de reguliere sportverenigingen geeft aan één of meer leden met een beperking te hebben. Dit kan gaan om leden met een lichamelijke of verstandelijke beperking, maar ook om leden met gedragsproblemen. Ongeveer een vijfde (18%, n=95) van de reguliere sportverenigingen heeft minimaal één lid met een verstandelijke beperking. In 2018 was dit 13 procent (verschil is niet significant). In 2020 hebben grote verenigingen (> 250 leden) vaker leden met een verstandelijke beperking dan middelgrote (101 t/m 250 leden) en kleine verenigingen (≤ 100 leden).

Alle SON-verenigingen hebben leden met een verstandelijke beperking. Daarnaast geven SON-verenigingen aan dat zij ook leden met andere beperkingen hebben, zoals bijvoorbeeld gedragsproblemen (75%), een motorische beperking (72%) of een chronische aandoening (57%).

Goed om te weten is dat SON-verenigingen gemiddeld wat groter in omvang zijn dan de reguliere sportverenigingen (uit het Verenigingspanel). Zo is 48 procent van de SON-verenigingen een grote vereniging (meer dan 250 leden) tegen 22 procent van de reguliere sportverenigingen in het algemeen en 33 procent van de reguliere sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking. Ruim een derde (35%) van de reguliere sportverenigingen met leden met een beperking en 29 procent van de SON-verenigingen geeft aan niet te weten hoeveel leden met een verstandelijke beperking binnen de vereniging sporten. 86 procent van de reguliere sportverenigingen die wel een schatting heeft gegeven, heeft minder dan elf leden met een verstandelijke beperking (tabel 4.1). Bij 14 procent gaat het om meer dan tien leden. Gemiddeld gaat het bij reguliere sportverenigingen om vijf leden per vereniging (dit was 6 in 2018). Bij de SON-verenigingen heeft de helft van de verenigingen (51%) meer dan tien leden met een verstandelijke beperking. In 2018 ging het vaak ook om 1-10 leden bij reguliere verenigingen en om 1-10 of 11-30 leden bij SON-verenigingen.

Het merendeel van de reguliere sportverenigingen (86%) geeft aan dat de leden met een verstandelijke beperking in de leeftijdscategorie volwassenen vallen. Bij SON-verenigingen is dat bij bijna alle verenigingen (92%). Bij ongeveer een derde van de reguliere sportverenigingen (31%) vallen de leden met een verstandelijke beperking (ook) in de leeftijdscategorie jonger dan 18 jaar. Bij SON-verenigingen geldt dat voor 51 procent.

Tabel 4.1 Aantal leden met een verstandelijke beperking bij reguliere sportverenigingen en SON-verenigingen in 2018 en 2020 (in absolute aantallen en procenten, basis aantal SON-/sportverenigingen dat een ledental heeft opgegeven)

	Verenigingspanel				SON-verenigingen			
	2018		2020		2018		2020	
	(n=54)		(n=62)		(n=112)		(n=113)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1-10 leden	38	79	47	86	50	45	55	49
11-30 leden	12	21	14	13	40	36	39	35
31-50 leden			1	1	10	9	10	9
51-100 leden	1				7	6	6	5
>100 leden					5	4	3	3

SON=Special Olympics Nederland

Bron: onderzoek Verenigingspanel, zomer 2018; onderzoek SON-verenigingen, 2018; onderzoek Verenigingspanel, zomer 2020; onderzoek SON-verenigingen, 2020, Mulier Instituut.

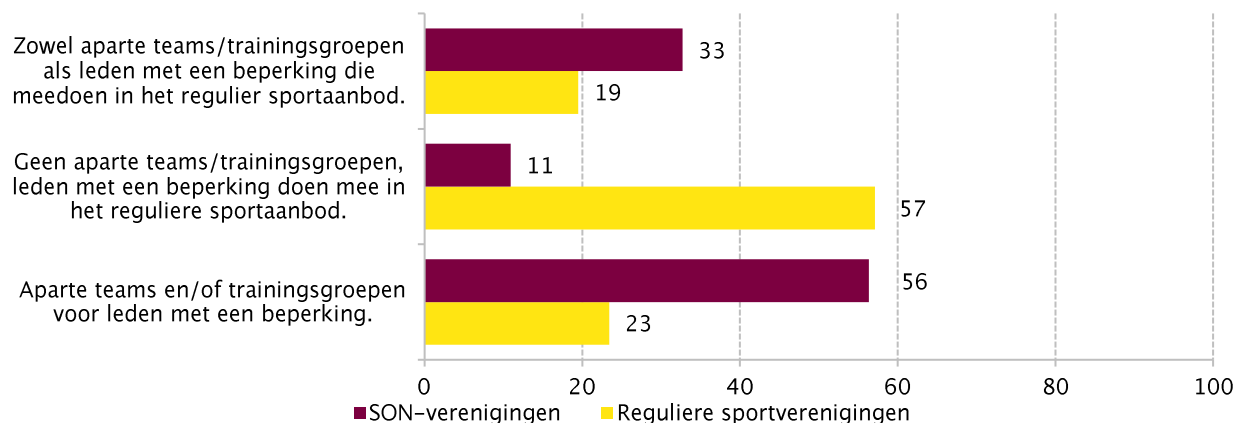
Tak van sport en soort aanbod

De reguliere sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking zijn het vaakst veldsportverenigingen, zoals voetbal, hockey en tennis (23%), overige buitensportverenigingen, zoals paardensport, wielersport, atletiek en jeu de boules (21%) of overige binnensportverenigingen, zoals zwemmen, bridge en darts (22%). Een klein deel is een zaalsportvereniging, zoals gymnastiek, judo en basketbal (9%). In 2018 is gevraagd naar de specifieke tak van sport. Toen waren voetbal- en korfbalverenigingen het meest voorkomend (beide 11%). De sporttakken die andere sportverenigingen met een verstandelijke beperking toen aanboden waren onder andere atletiek (7%), omnisporten (7%), gymnastiek (6%) en boogschieten, jeu de boules en paardensport (5%).

Reguliere sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking laten leden met en zonder een beperking vooral samen sporten (57%). 23 procent van de reguliere sportverenigingen heeft aparte teams of trainingsgroepen en 19 procent geeft aan dat sprake is van een combinatie (zowel aparte groepen of teams als leden die samen sporten, figuur 4.3). Grotere reguliere sportverenigingen hebben vaker (52%) aparte teams of groepen voor leden met een beperking dan middelgrote (21%) of kleine (4%) verenigingen (niet in figuur). In 2018 is de vraag iets anders gesteld (meerkeuzevraag), toen gaf 58 procent van de reguliere sportverenigingen aan dat zij geen speciaal aanbod had en 41 procent dat zij aparte teams voor leden met een verstandelijke beperking had. Tellen we in 2020 het percentage verenigingen dat aangeeft een combinatie te hebben van apart en samen sporten op bij het percentage verenigingen dat aparte teams heeft, dan komen we op een vergelijkbaar percentage voor aparte teams uit als in 2018.

Bij SON-verenigingen sporten de leden met een beperking vooral in aparte teams (56%, figuur 4.3). Bij 33 procent is sprake van een combinatie van aparte teams en samen sporten. In 2018 gaf 84 procent van de SON-verenigingen aan dat leden met een verstandelijke beperking in aparte teams sporten en 17 procent gaf aan dat er geen speciaal aanbod was. Dit is vergelijkbaar met de situatie in 2020.

Figuur 4.3 Aanbod voor leden met een beperking bij reguliere sportverenigingen (n=95) en SON-verenigingen in 2020 (n=160), (in procenten, basis SON-/sportverenigingen met tenminste één lid met een verstandelijke beperking)

SON=Special Olympics Nederland

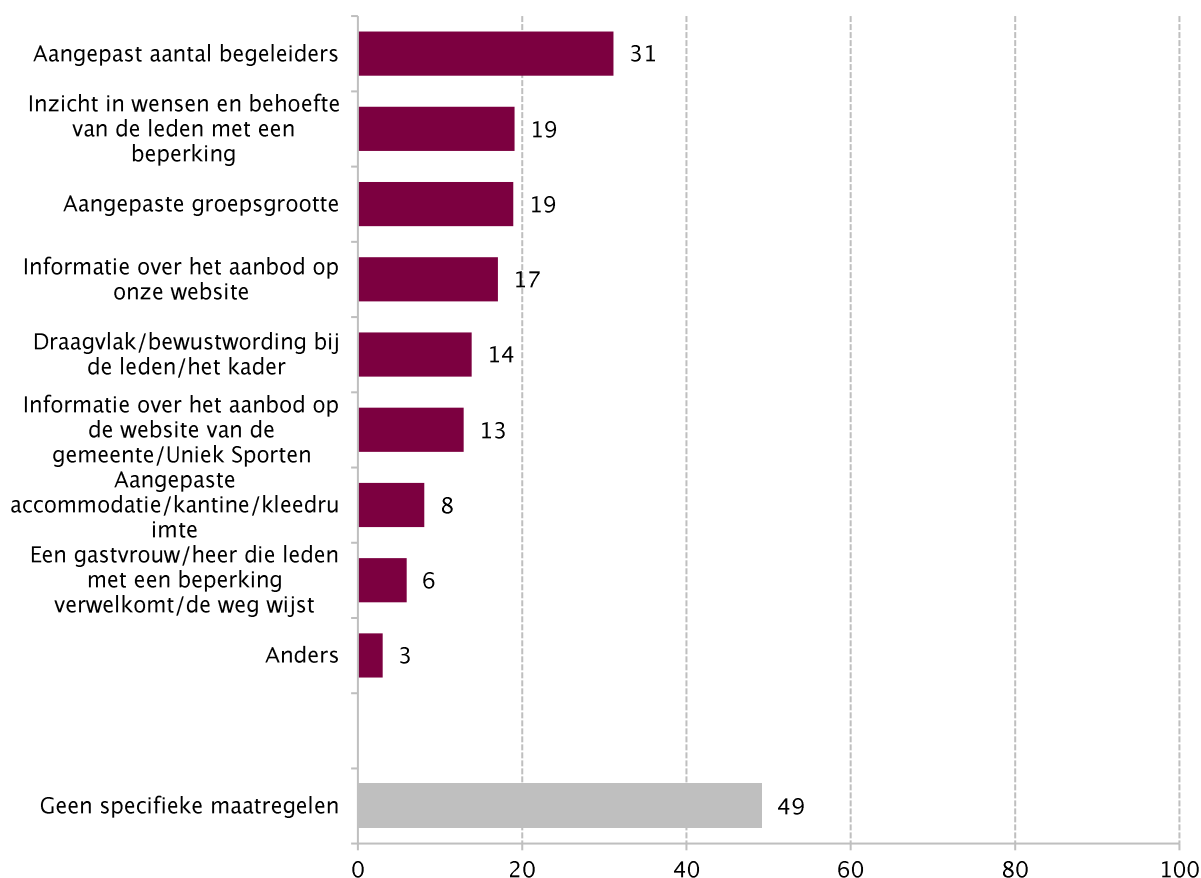
Bron: onderzoek Verenigingspanel, zomer 2020; onderzoek SON-verenigingen, 2020, Mulier Instituut.

De meerderheid (59%) van de reguliere sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking heeft in 2020 geen specifiek kader of ondersteuning van vrijwilligers/begeleiders voor mensen met een beperking. 30 procent heeft één of meer speciaal opgeleide/gekwalificeerde trainers/begeleiders voor sporters met een beperking en 21 procent heeft één of meer vrijwilligers/begeleiders die zij bij het sporten kunnen inzetten (bijvoorbeeld bij vervoer of hulp bij omkleden). SON-verenigingen hebben vaker specifiek kader of ondersteuning van vrijwilligers/begeleiders voor mensen met een beperking. Ongeveer twee derde (64%) heeft één of meer speciaal opgeleide/gekwalificeerde trainers/begeleiders voor sporters met een beperking en de helft (52%) heeft één of meer vrijwilligers/begeleiders die ze bij het sporten kunnen inzetten (bijvoorbeeld voor vervoer of hulp bij omkleden).

Sportverenigingen zijn gevraagd welke maatregelen ze nemen om het sport- en beweegaanbod af te stemmen op de leden met een beperking. Van de reguliere sportverenigingen die leden hebben met een verstandelijke beperking, voert de helft (49%) geen aanpassingen door in hun sportaanbod (figuur 4.4). De verenigingen die hun sportaanbod wel op deze doelgroep aanpassen, doen dit vooral door de aanwezigheid van extra begeleiders tijdens het sporten (31%). De SON-verenigingen nemen vaker maatregelen om het sport- en beweegaanbod af te stemmen op de leden met een beperking (91%, niet in figuur). Het gaat vaak om: een aangepast aantal begeleiders (70%), inzicht krijgen in wensen en behoeften van de leden met een beperking (58%), informatie over het aanbod op de website (58%), aangepast sport- of spelmateriaal (49%), aangepaste spelregels (46%), aangepaste groepsgrootte (43%) en informatie over het aanbod op de website van de gemeente/Uniek Sporten (42%). In 2018 zijn minder antwoordopties aan de respondenten voorgelegd. Toen had 40 procent van de reguliere sportverenigingen met tenminste één lid met een verstandelijke beperking geen aanpassingen in het sportaanbod voor mensen met een beperking. Bij de reguliere verenigingen met aanpassingen in het sportaanbod voor mensen met een beperking ging het om: een aangepast aantal begeleiders (40%), aangepast sport- of spelmateriaal (27%), aangepaste spelregels (20%), aangepaste groepsgrootte (19%) en aangepaste veldgrootte/accommodatie (16%).

Figuur 4.4 Aanpassingen in sportaanbod voor mensen met een beperking in 2020 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=95, basis sportverenigingen met tenminste één lid met een verstandelijke beperking)

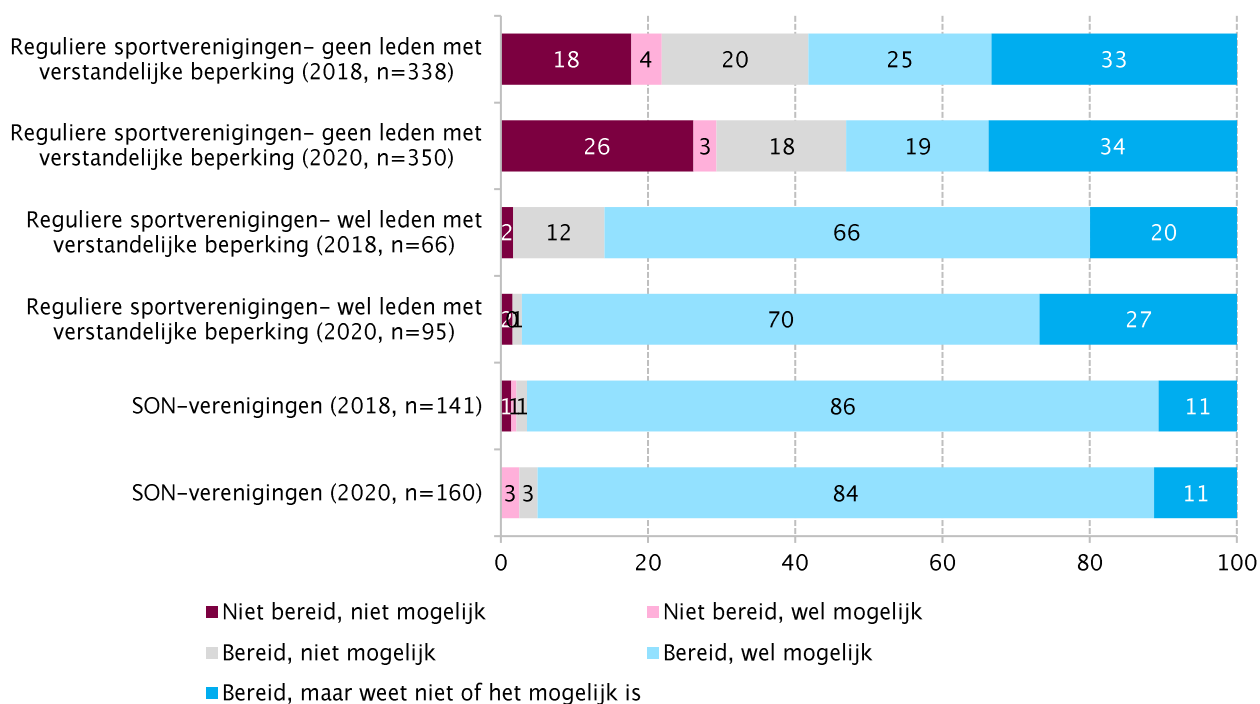

Bron: onderzoek Verenigingspanel, zomer 2020, Mulier Instituut.

Mogelijkheden en belemmeringen voor meer leden

Van de reguliere sportverenigingen zonder leden met een verstandelijke beperking, is een vijfde (19%) bereid en ziet ook mogelijkheden om mensen met een verstandelijke beperking deel te laten nemen bij de sportvereniging (figuur 4.5). Een derde (34%) is bereid, maar weet niet of het mogelijk is. Samen komt dit op 53 procent van de verenigingen die bereid zijn en (misschien) mogelijkheden zien. In 2018 was 25 procent van de reguliere sportverenigingen zonder leden met een verstandelijke beperking bereid om leden met een verstandelijke beperking deel te laten nemen en was 33 procent bereid maar wist niet of het mogelijk was. Samen komt dit op 58 procent van de sportverenigingen die bereid waren en (misschien) mogelijkheden zagen. Het lijkt alsof iets meer van deze verenigingen niet bereid zijn om leden met een verstandelijke beperking op te nemen. Van de reguliere sportverenigingen die al tenminste één lid hebben met een verstandelijke beperking, geeft 70 procent aan bereid te zijn en mogelijkheden te zien om meer leden met een verstandelijke beperking te laten deelnemen. In 2018 was 69 procent van de sportverenigingen met tenminste één lid met een verstandelijke beperking (inclusief categorale verenigingen) bereid en zag mogelijkheden om meer leden met een verstandelijke beperking deel te laten nemen. Exclusief categorale verenigingen ging het om 66 procent. Het lijkt alsof de bereidheid van deze verenigingen vooruit is gegaan. Van de SON-verenigingen, die allen al leden met een verstandelijke beperking hebben, is 84 procent bereid en ziet mogelijkheden om meer leden met een verstandelijke beperking op te nemen. In 2018 ging het om 86 procent van de SON-verenigingen.

Figuur 4.5 Bereidheid en mogelijkheid om mensen met een verstandelijke beperking (meer) te laten deelnemen bij sportverenigingen in 2018 en 2020, (in procenten)

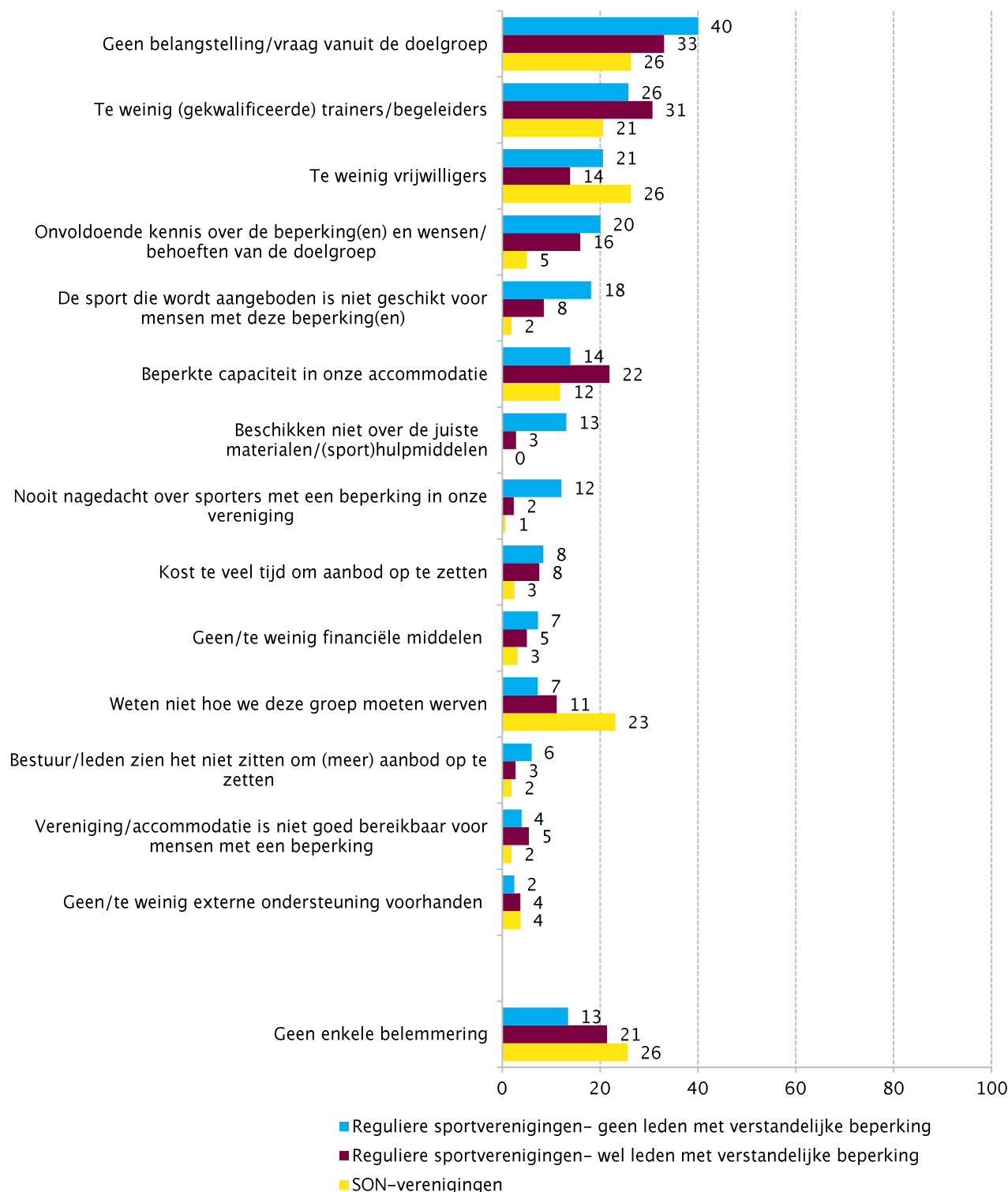

SON=Special Olympics Nederland

Bron: onderzoek Verenigingspanel, zomer 2018; zomer 2020; onderzoek SON-verenigingen, 2018; 2020, Mulier Instituut.

Sportverenigingen (met en zonder leden met een verstandelijke beperking) en SON-verenigingen zijn gevraagd welke belemmeringen zij ervaren om (meer) leden met een beperking in de vereniging op te nemen en voor hen sportaanbod te organiseren (figuur 4.6). De meest voorkomende belemmering die reguliere sportverenigingen (met en zonder leden) ervaren om (meer) leden met een verstandelijke beperking op te nemen, is dat er geen belangstelling of vraag vanuit de doelgroep komt (figuur 4.6). Ook vormt te weinig (gekwalficeerde) trainers/begeleiders een belemmering bij alle drie soorten verenigingen. Bij de SON-verenigingen zijn te weinig vrijwilligers en geen belangstelling of vraag vanuit de doelgroep de meest voorkomende belemmeringen. Een kwart van de SON-verenigingen ervaart geen belemmeringen. Bij de reguliere verenigingen is het aandeel dat geen belemmering ervaart iets lager.

Figuur 4.6 Belemmeringen om (meer) leden met een verstandelijke beperking in de vereniging op te nemen en voor hen sportaanbod te organiseren volgens sportverenigingen zonder (n=350) en met leden met een verstandelijke beperking (n=95) en SON-verenigingen (n=160; in procenten)

SON=Special Olympics Nederland

Bron: onderzoek Verenigingspanel, zomer 2020; onderzoek SON-verenigingen, 2020, Mulier Instituut.

In 2018 is de vraag over belemmeringen anders gesteld, waardoor eventuele verschillen deels te verklaren zijn. Toen konden de sportverenigingen (met en zonder leden met een verstandelijke beperking) en SON-verenigingen voor zeven hoofdthema's aangeven in hoeverre zij daarin een belemmering ervaren om (meer) leden met een beperking in de vereniging op te nemen en voor hen sportaanbod te organiseren. Daarna konden zij binnen de aangekruiste thema's (maximaal 3) specifiekere knelpunten benoemen. De meest voorkomende belemmering die sportverenigingen (met en zonder leden) en SON-verenigingen in 2018 ervoeren om (meer) leden met een verstandelijke beperking op te nemen, had te maken met het thema vrijwilligers, trainers en begeleiders. Verenigingen die deze reden hadden aangekruist ervoeren bij doorvragen vooral het probleem dat te weinig (gekwalficeerde) trainers of begeleiders beschikbaar zijn om het aanbod op te zetten en te begeleiden (50%), gevolgd door te weinig vrijwilligers (38%). De tweede grote belemmering voor sportverenigingen was dat zij vaak niet wisten hoe en waar de doelgroep het best kan worden geworven. Bij SON-verenigingen (47%) speelde deze belemmering veel meer dan bij de reguliere sportverenigingen (29% sportverenigingen zonder leden met verstandelijke beperking, 21% sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking). Dit is nog steeds het geval in 2020. Verenigingen die deze reden in 2018 hadden aangekruist gaven bij de vervolgvraag vooral aan dat zij onvoldoende kennis (25%), geen vraag vanuit de doelgroep (18%) en geen inzicht in de wensen en behoeften van sporters met een verstandelijke beperking (14%) als knelpunten ervaren. Over het geheel genomen verschillen de belemmeringen niet veel van die in 2020.

5. Ontmoetingen

In dit hoofdstuk staat centraal in welke mate ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking in de sport plaatsvinden.

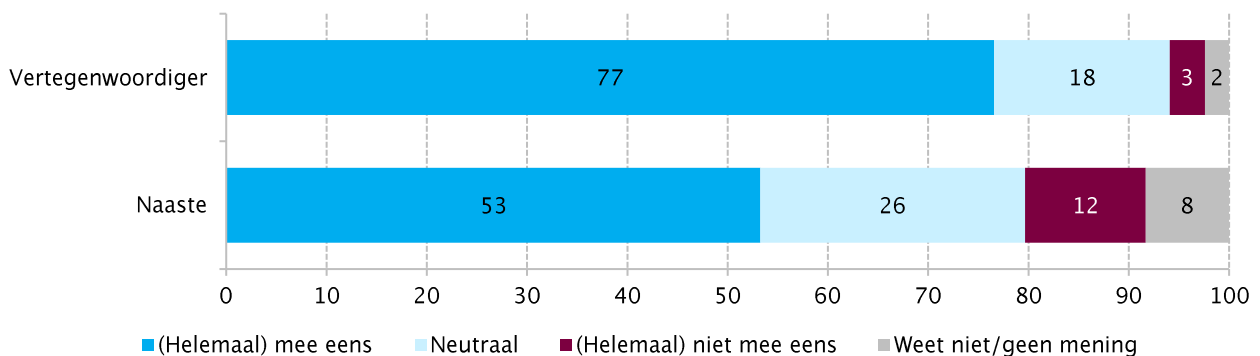
5.1 Belang, frequentie en soort ontmoetingen

Onder ontmoetingen verstaan we bij de 1-meting “zowel ‘lichte ontmoetingen’, zoals elkaar zien op de club, als andere ontmoetingen die tijdens gezamenlijke activiteiten plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld samen trainen”. Dit is een iets ruimere definitie dan bij de 0-meting.

Belang van ontmoetingen

In figuur 5.1 is te zien dat, net als in 2018, vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking meer belang lijken te hechten aan contact tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking (77%), dan hun naasten zelf (53%). In 2018 waren de percentages min of meer vergelijkbaar (85% resp. 58%).

Figuur 5.1 Stelling: het is belangrijk/leuk dat mensen met en zonder verstandelijke beperking met elkaar in contact komen, mening vertegenwoordigers zelf en mening naaste volgens vertegenwoordigers (in procenten, n=1.000)

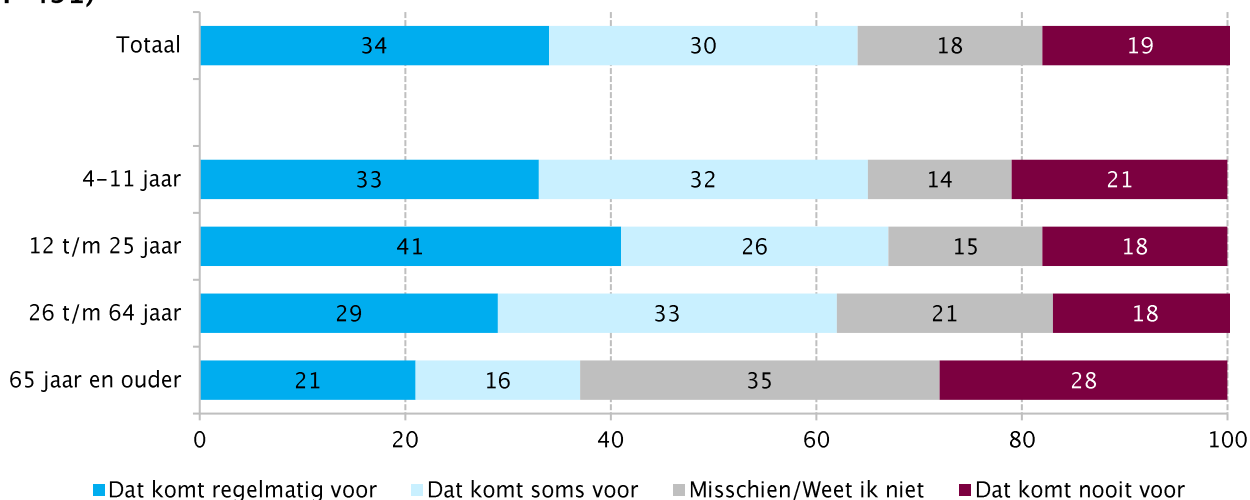

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

Frequentie van ontmoetingen

Uit het naastenonderzoek blijkt dat bij naasten die deelnemen aan sport- en/of beweegactiviteiten in georganiseerd verband (sportvereniging en anders georganiseerd) in 64 procent van de gevallen regelmatig of soms ontmoetingen plaatsvinden tussen de naaste en mensen zonder verstandelijke beperking. Bij een op de vijf naasten die sport en/of beweegt (19%) komt dit nooit voor (figuur 5.2). Alleen bij de groep naasten van 65 jaar en ouder lijken ontmoetingen minder vaak voor te komen, al is dit in deze groep relatief vaak (35%) moeilijk om in te schatten voor de vertegenwoordiger.

Figuur 5.2 Frequentie ontmoetingen binnen sport- en beweegactiviteiten tussen mensen met en mensen zonder een verstandelijke beperking volgens vertegenwoordigers, op basis van naasten die sporten of bewegen ter ontspanning in georganiseerd verband (in procenten, n=491)

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

De sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking zijn gevraagd om aan te geven hoe vaak ontmoetingen tussen sporters met en zonder beperking binnen de sportbond of bij aangesloten sportverenigingen voorkomen. Bijna alle sportbonden geven aan dat ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking regelmatig (46%) of soms (46%) voor komen. In 2018 heeft 58 procent van de sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking aangegeven dat ontmoetingen tussen mensen met en zonder beperking regelmatig voorkomen. 31 procent gaf toen aan dat het soms voorkomt. In 2020 weet 8 procent van de bonden niet of ontmoetingen plaatsvinden. In 2018 ging het om 4 procent. Sportbonden vinden dat ontmoetingen veel vaker voorkomen dan naasten van mensen met een verstandelijke beperking.

Ook de SON-verenigingen en de reguliere sportverenigingen met tenminste één lid met een verstandelijke beperking zijn gevraagd over de ontmoetingen tussen leden met en zonder beperkingen. 95 procent van de reguliere sportverenigingen geeft aan dat leden met een verstandelijke beperking altijd op dezelfde locatie sporten als andere leden. Bij de SON-verenigingen is dit 83 procent. In 2018 hebben alleen verenigingen met aparte teams vragen beantwoord over het sporten op dezelfde tijden en/of locatie. Toen heeft 83 procent van de sportverenigingen en 90 procent van de SON-verenigingen aangegeven dat leden met en zonder verstandelijke beperking altijd op dezelfde locatie sporten.

80 procent van de reguliere sportverenigingen geeft aan dat leden met een verstandelijke beperking altijd op dezelfde tijden als andere leden sporten. Dit gebeurt minder vaak bij de SON-verenigingen: 53 procent geeft aan dat leden met een verstandelijke beperking altijd op dezelfde tijden sporten als andere leden. In 2018 heeft 40 procent van de reguliere verenigingen met aparte teams voor leden met een verstandelijke beperking en 65 procent van de SON-verenigingen met aparte teams voor leden met een verstandelijke beperking aangegeven dat leden met en zonder verstandelijke beperking altijd op dezelfde tijden sporten.

Als het gaat om de frequentie van de ontmoetingen tussen leden met en zonder verstandelijke beperking meldt 71 procent van de reguliere sportverenigingen dat dit regelmatig voorkomt. 23 procent geeft aan dat het soms voorkomt en 7 procent weet het niet. Bij de SON-verenigingen is de frequentie van ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking iets anders: 53 procent geeft aan dat het regelmatig voorkomt, 30 procent dat het soms voorkomt, 4 procent misschien/weet het niet en 9

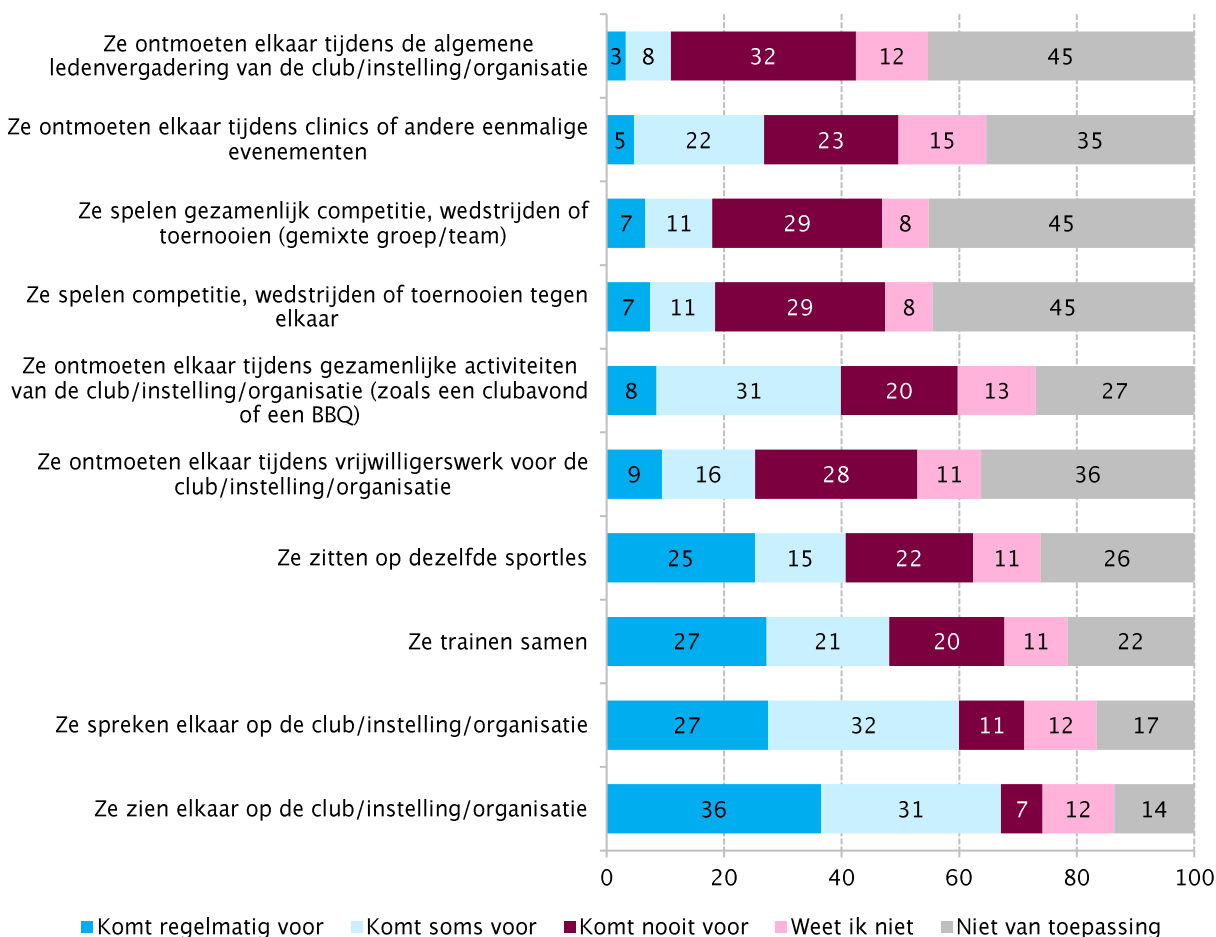

procent geeft aan dat het nooit voorkomt. In 2018 is deze vraag gesteld aan reguliere sportverenigingen en SON-verenigingen met aparte groepen voor leden met een verstandelijke beperking. Toen heeft 68 procent van de SON-verenigingen en 48 procent van de reguliere sportverenigingen aangegeven dat ontmoetingen tussen leden met en zonder verstandelijke beperking regelmatig voorkomen. 28 procent van de SON-verenigingen en 45 procent van de reguliere sportverenigingen gaf toen aan dat de ontmoetingen soms voorkomen.

Soort ontmoetingen

Wanneer in het naastenonderzoek de vertegenwoordiger aangaf dat regelmatig of soms ontmoetingen plaatsvonden, of hier niet zeker over was, is gevraagd om van onderstaande ontmoetingen aan te geven hoe vaak deze voorkwamen. In figuur 5.3 is te zien dat elkaar zien en spreken op de club/organisatie, samen trainen en op dezelfde sportles zitten het vaakst voorkomen.

Figuur 5.3. De frequentie van verschillende soorten ontmoetingen binnen sport- en beweegactiviteiten tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking, (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=408, basis is ontmoetingen komen soms of regelmatig voor of weet niet zeker)

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

Naast de verschillende ontmoetingen die staan beschreven in figuur 5.3 werd een open vraag gesteld naar concrete voorbeelden van activiteiten/plekken of initiatieven waarbij ontmoetingen tussen leden met en zonder verstandelijke beperking plaatsvinden. Hierop hebben 152 vertegenwoordigers antwoord gegeven.

De antwoorden waren zeer uiteenlopend. Een selectie van antwoorden is te zien in kader 5.1 en laat duidelijk zien dat een grote diversiteit bestaat in het type ontmoetingen.

Kader 5.1 Voorbeelden van activiteiten/plekken of initiatieven waarbij ontmoetingen tussen leden van de sport- of beweegactiviteit met en zonder verstandelijke beperking

'Bij de fysiotherapeut'

'Bij examens van het paardrijden wordt iedereen van jong tot oud op dezelfde dag getoetst. Iedereen praat met iedereen en er is totaal geen onderscheid of je nu jong, oud of verstandelijk beperkt bent.'

'De beweegactiviteiten vinden plaats in een grote ruimte van de fysiotherapiepraktijk, waar soms meerdere mensen tegelijk trainen. Dit zijn mensen met en zonder verstandelijke beperking. Ze treffen elkaar in deze ruimte, de kleedruimte en wachtruimte'

'De jaarlijkse gezamenlijke sportdag'

'Deelnemers die gelijktijdig fitness beoefenen'

'Gedurende het sporten in de sportschool. Betrokkene is zeer sociaal en spreekt makkelijk mensen aan.'

'In de kantine bij het zwembad'

'In de stallen bij het verzorgen van de paarden'

'Jongeren komen als maatschappelijke stage helpen bij de sportactiviteiten'

'Meestal bij activiteiten op en rond het voetbalveld. Speciale evenementen als de Special Olympics. Voetbaltoernooi van de kerk. Of het NK bommetje.'

'Mijn dochter rijdt paard op een gewone manege met andere kinderen in haar groep. Dit zijn kinderen zonder een beperking.'

'Soms bij de training de laatste 15 min gemixt met elkaar een potje spelen'

'Sport in dezelfde sportschool, waarbij in hetzelfde groepje mensen met en zonder beperking een circuit afwerken'

'Tijdens de zwemles. Ze heeft privéles maar er zwemt een lesgroep naast haar.'

'Tijdens speciale korfbaltoernooien spelen zowel G-teams als reguliere teams tegen elkaar.'

'Voordat de les begint, zien en spreken de meisjes elkaar.'

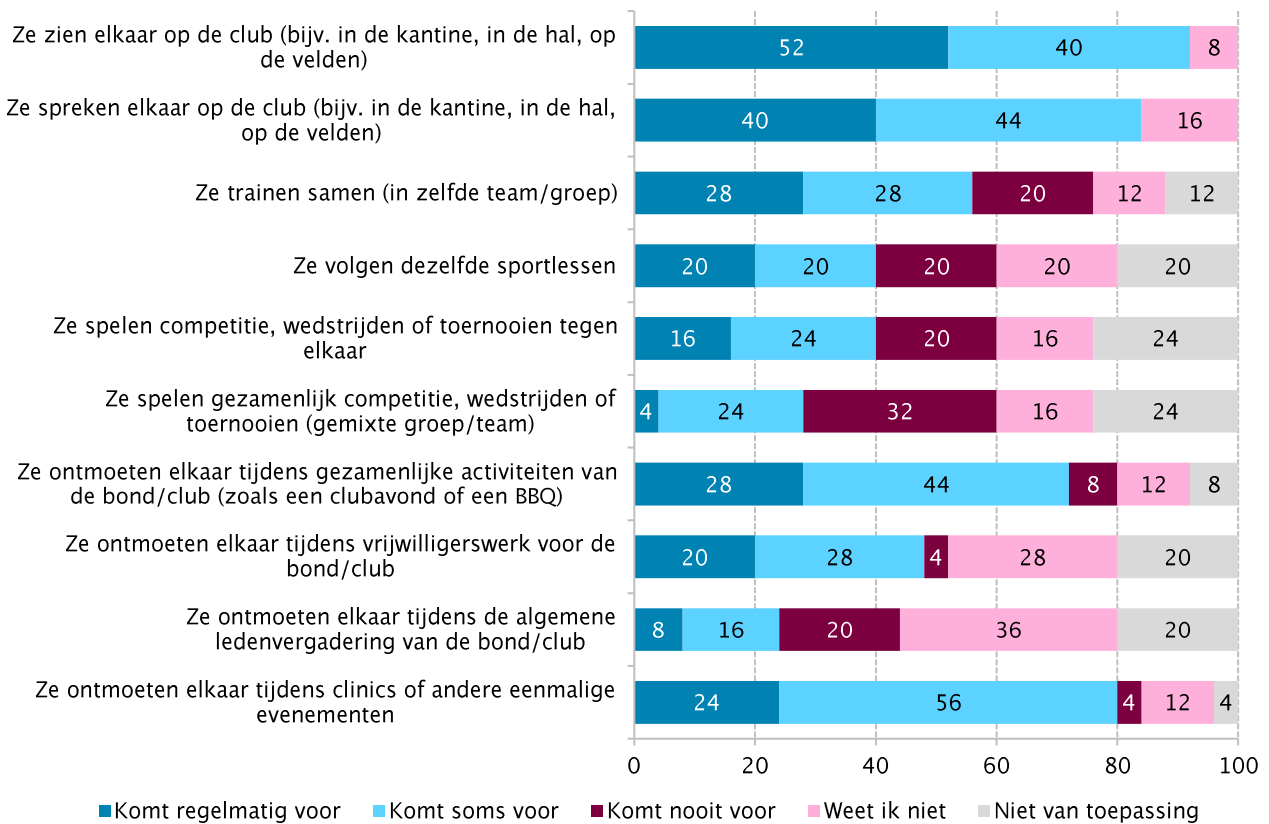
'Vrijwilligers zijn de danspartners van verstandelijk beperkten. Korfballessen worden soms mede

plaatsvinden

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

Ook de sportbonden zijn gevraagd naar de frequentie van verschillende soorten ontmoetingen binnen de sportbond of bij aangesloten verenigingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking. Volgens de sportbonden zien of spreken de leden met en zonder beperking elkaar vaak op de club (figuur 5.4). Ook ontmoeten ze elkaar tijdens clinics of andere eenmalige evenementen of tijdens gezamenlijke activiteiten van de bond/club. Volgens de sportbonden komt het samen spelen en trainen minder vaak voor. In 2018 heeft 89 procent van de sportbonden aangegeven dat leden met en zonder verstandelijke beperking elkaar zien in de kantine en heeft ook 89 procent aangegeven dat de leden elkaar op de sportlocatie zien (niet in figuur).

Figuur 5.4 Frequentie van verschillende soorten ontmoetingen binnen de sportbond of bij aangesloten sportverenigingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking in 2020, volgen de sportbonden. (in procenten, n=24, basis is ontmoetingen komen soms of regelmatig voor of weet niet zeker)*

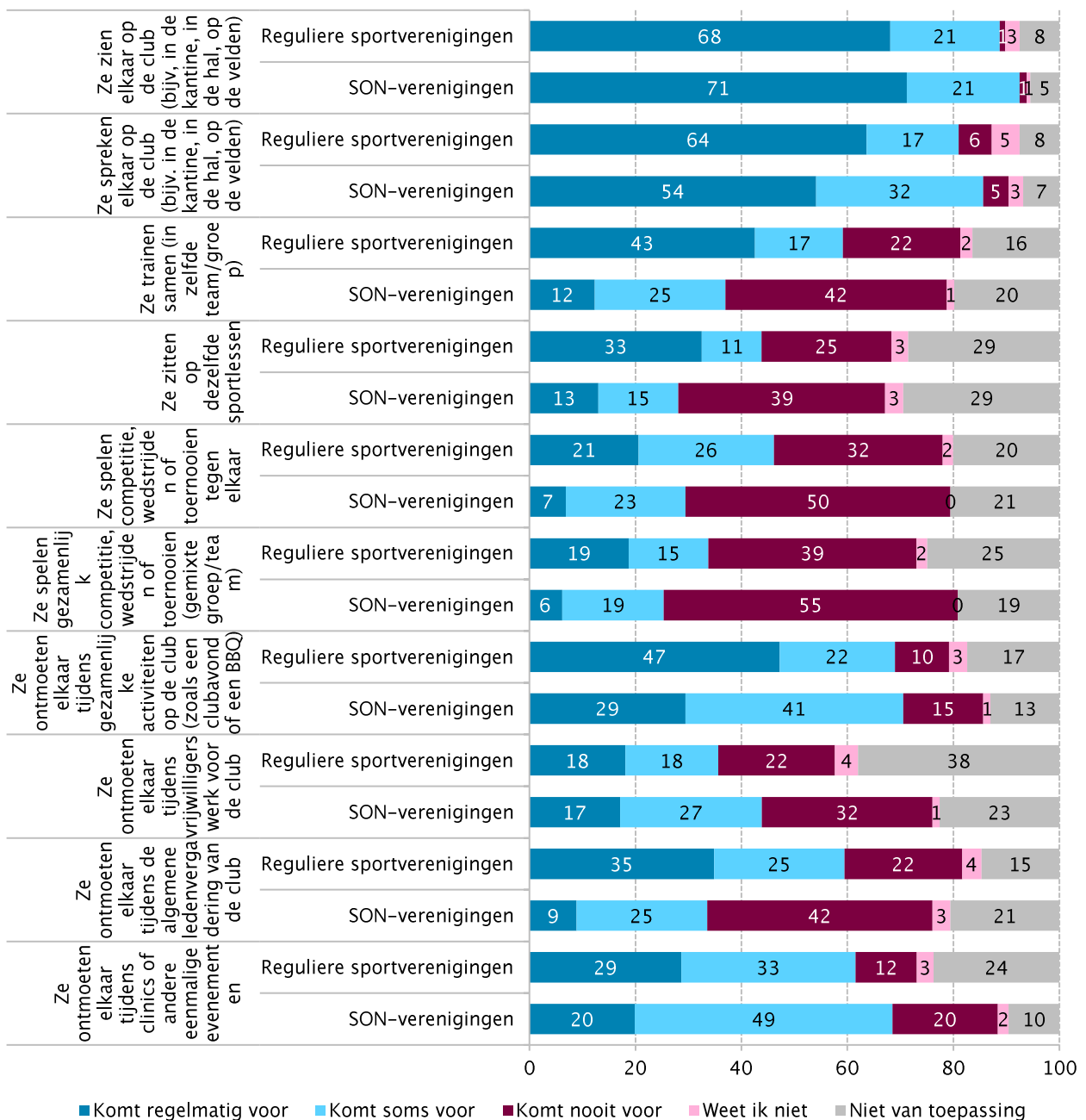
Bron: onderzoek sportbonden, 2020, Mulier Instituut.

* Let op het lage (n=24) aantal respondenten

Ook de SON-verenigingen en de reguliere sportverenigingen met tenminste één lid met een verstandelijke beperking zijn gevraagd naar de soorten ontmoetingen tussen leden met en zonder verstandelijke beperking en hoe vaak deze voorkomen (figuur 5.5). Lichte ontmoetingen, zoals elkaar zien of spreken op de club, komen volgens reguliere sportverenigingen en SON-verenigingen vaak voor. 43 procent van de reguliere sportverenigingen geeft aan dat leden met en zonder verstandelijke beperking samen trainen en 47 procent geeft aan dat leden met en zonder verstandelijke beperking elkaar regelmatig ontmoeten bij gezamenlijke activiteiten van de club. Gezamenlijke toernooien of competitie tegen elkaar (32%) of spelen met gemixte teams (39%) komen bij een deel van de reguliere verenigingen nooit voor. Bij ongeveer de helft van de SON-verenigingen spelen leden met en zonder verstandelijke beperking nooit gezamenlijke competities/wedstrijden/toernooien in een gemixt team (55%) of tegen elkaar (50%). Bij 42

procent van de SON-verenigingen trainen de leden met en zonder verstandelijke beperking nooit samen. In 2018 zijn de sportverenigingen die aangaven dat ontmoetingen regelmatig of soms voorkwamen gevraagd naar de soort ontmoetingen, maar niet naar de frequentie van deze ontmoetingen. Toen heeft 70 procent van de sportverenigingen en 72 procent van de SON-verenigingen aangegeven dat de leden met en zonder verstandelijke beperking elkaar op dezelfde sportlocatie zien (aparte teams) en heeft 64 procent van de SON-verenigingen en 53 procent van de sportverenigingen aangegeven dat ze elkaar in de kantine zien. Daarnaast vonden ontmoetingen ook plaats tijdens gezamenlijke evenementen (82% sportverenigingen, 69% SON-verenigingen) en tijdens gezamenlijke deelname aan activiteiten op de club (49% sportverenigingen, 64% SON-verenigingen).

Figuur 5.5 De frequentie van verschillende soort ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking bij SON-verenigingen (n=146) en reguliere sportverenigingen met tenminste één lid met een verstandelijke beperking (n=95) in 2020. (in procenten, basis is ontmoetingen komen soms of regelmatig voor of weet niet zeker)

SON=Special Olympics Nederland

Bron: onderzoek Verenigingspanel, zomer 2020; onderzoek SON-verenigingen, 2020, Mulier Instituut.

30 procent van de SON-verenigingen is het (helemaal) eens met de stelling 'Wij organiseren speciale activiteiten/plekken zodat interactie en ontmoeting tussen leden met en zonder een verstandelijke beperking wordt gestimuleerd'. Een derde is het (helemaal) oneens en 37 procent is niet oneens/niet eens met de stelling. Bij de reguliere sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking geeft 53 procent aan het (helemaal) oneens met deze stelling te zijn. 23 procent is het niet oneens/niet eens en 24 procent is het (helemaal) eens.

Op de stelling 'de vereniging vindt het belangrijk dat mensen met en zonder een verstandelijke beperking elkaar ontmoeten en met elkaar in contact komen' reageren SON-verenigingen op de volgende manier: 65 procent is het (helemaal) eens, 28 procent is het niet oneens/niet eens en 7 procent is het (helemaal) oneens. Dit is redelijk vergelijkbaar met de reguliere verenigingen met leden met een verstandelijke beperking: 63 procent is het (helemaal) eens, 35 procent is het niet oneens/niet eens en 2 procent is het (helemaal) oneens met de stelling.

De sportverenigingen die aangaven dat ontmoetingen regelmatig of soms voorkomen zijn gevraagd om voorbeelden te noemen (zie kader 5.2)

Kader 5.2 Voorbeelden ontmoetingen van leden met en zonder verstandelijke beperking volgens de sportvereniging

‘Bij alle soorten vrijwilligerswerk, zoals verven, herstellen van schades, terrein onderhoud, ramen schoonmaken, gebouw aanvegen, etc.’

‘Als er een wedstrijd gespeeld wordt. Dan heeft het lid met een verstandelijke beperking een buddy.’

‘Halfjaarlijkse klusdag met alle leden, deelname aan toernooien georganiseerd op onze accommodatie, deelname aan dartavonden, supporter zijn en gezamenlijk de 3e helft vieren in de kantine.’

‘In principe hanteert de vereniging het beleid van geïntegreerd sporten. Dat betekent dat een flink aantal 'gehandicapte' sporters in reguliere groepen trainen alwaar zij elkaar dus ontmoeten. Daarnaast zijn er geen aparte kleedkamers en is het kantinegebruik voor allen hetzelfde. Sterker nog: in de kantine staan iemand met een verstandelijke beperking achter de balie.’

‘Op de dag van de nieuwjaarsreceptie is er altijd een wedstrijd tussen de Zaterdag 1 en de G1. Een geweldige happening die vervolgens in de kantine wordt afgesloten. Op de slotdag van het seizoen neemt de G1 ook deel aan het voetvolleytoernooi.’

‘Samen trainingen volgen, samen vrij trainen zowel binnen als buiten, ontmoeten op het terras, clubevenementen samen etc., wij doen alles samen.’

‘We hebben kaderleden met een verstandelijke beperking maar ook leden met een verstandelijke beperking dit loopt door elkaar en met elkaar.’

‘Wij behandelen mensen met een beperking niet anders dan "gewone" mensen. Alleen speciaal wanneer het speciaal moet. Kortom ze trainen en spelen op moment dat iedereen er is, doen mee met activiteiten, kantinebezoek, etc.’

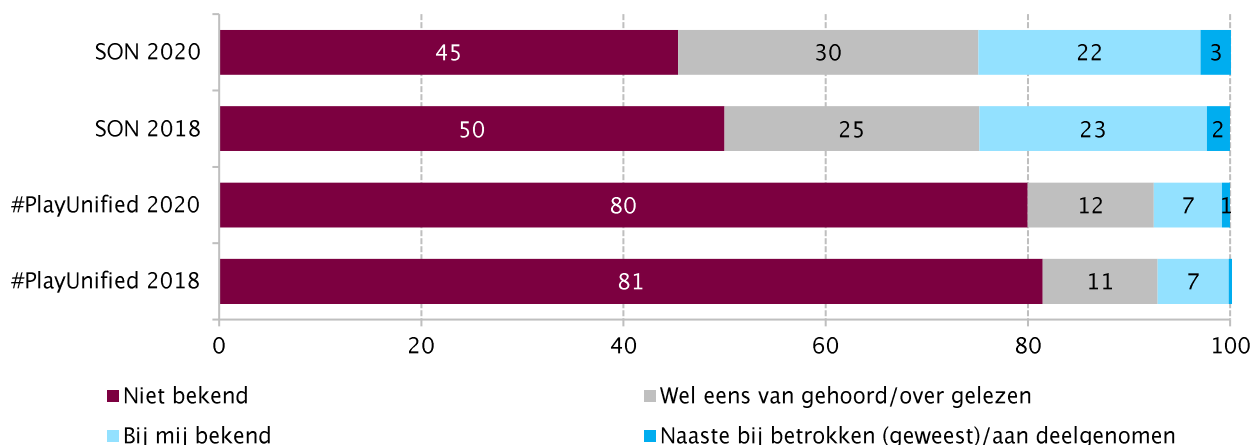
‘Ze trainen samen met onze recreanten op de algemene trainingsavond van de vereniging. Ze komen vaak ook kijken bij wedstrijden van de selectie en zijn zeer regelmatig aanwezig bij activiteiten.’

Bron: onderzoek Verenigingspanel, zomer 2020; onderzoek SON-verenigingen, 2020, Mulier Instituut.

5.2 Bekendheid met SON en #PlayUnified

De bekendheid van SON onder vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking is in 2020 licht toegenomen in vergelijking met de bekendheid in 2018 (figuur 5.6). Waar in 2018 50 procent van de vertegenwoordigers bekend was met, of wel eens had gehoord van SON, is dit in 2020 gestegen naar 55 procent. Vergeleken met SON is #PlayUnified minder bekend onder de vertegenwoordigers. In 2018 was 19 procent van de vertegenwoordigers bekend met, of had wel eens gehoord van #PlayUnified. In 2020 was dit met 20 procent vergelijkbaar.

Figuur 5.6 Bekendheid van Special Olympics Nederland (SON) en #PlayUnified onder vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking in 2018 en 2020 (in procenten, n=1.000)

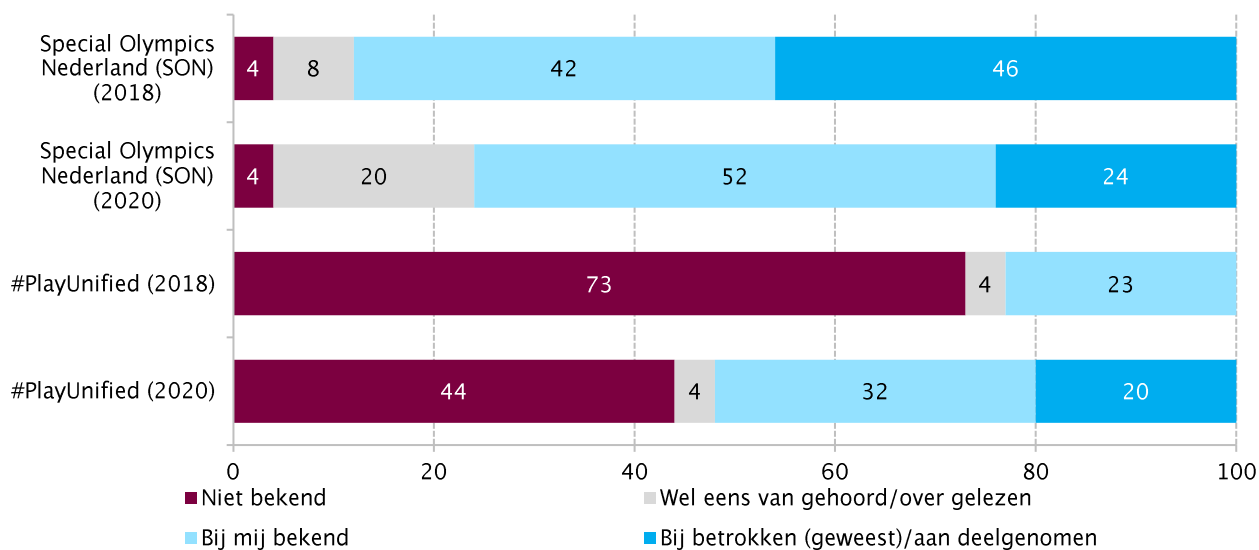
Bron: 0-meting (2018) en 1-meting (2020) naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, Mulier Instituut.

Ruim de helft van de sportbonden met aanbod voor mensen met een beperking in het algemeen is met SON bekend (53%) en bijna een vijfde (17%) is erbij betrokken (niet in figuur). Een kwart van deze bonden heeft wel eens van SON gehoord of over gelezen en 6 procent is niet met SON bekend. De bekendheid met SON onder bonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking ligt iets hoger, 52 procent is bekend met SON en 24 procent is erbij betrokken (figuur 5.7). In 2018 was 42 procent van de sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking bekend met SON en 46 procent was er bij betrokken(geweest). Het verschil tussen de 0- en 1-meting komt mogelijk door het verschil in methode (telefonisch versus online onderzoek) en de iets andere samenstelling van de steekproef.

De sportbonden met aanbod voor mensen met een beperking in algemeen zijn minder bekend met #PlayUnified: 47 procent is er niet mee bekend, 11 procent heeft er wel eens van gehoord of over gelezen, 28 procent is ermee bekend en 14 procent is bij #PlayUnified betrokken geweest of heeft aan het programma deelgenomen (niet in figuur). Bekendheid met #PlayUnified ligt iets hoger onder sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking: 20 procent is erbij betrokken (geweest), 32 procent is ermee bekend, 4 procent heeft er wel eens van gehoord of over gelezen en 44 procent is er niet mee bekend (figuur 5.7). Bekendheid met #PlayUnified is sinds de 0-meting toegenomen: in 2018 was 73 procent van de sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking niet bekend met #PlayUnified, 4 procent had er over gehoord/gelezen en 23 procent was er mee bekend.

Figuur 5.7 Bekendheid van Special Olympics Nederland (SON) en #PlayUnified onder sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking in 2018 (n=25) en 2020 (n=24; in procenten)*

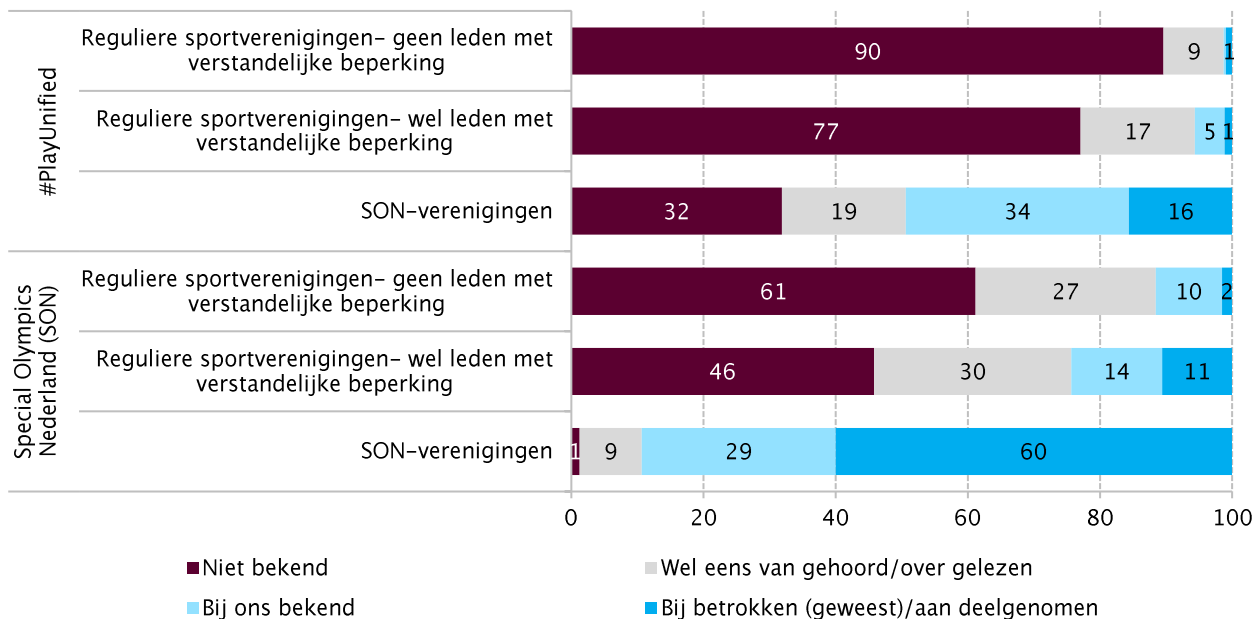
Bron: onderzoek sportbonden, 2018; 2020, Mulier Instituut.

* Let op het lage aantal respondenten

In 2020 is 25 procent van de reguliere sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking bekend met en betrokken geweest bij SON. In 2018 was dit 16 procent. 61 procent van de reguliere sportverenigingen zonder leden met een beperking en 46 procent van de reguliere sportverenigingen met leden met een beperking is in 2020 niet bekend met SON (figuur 5.8).

Net zoals in 2018 is #PlayUnified onder sportverenigingen minder bekend dan SON. Een groot deel van de SON-verenigingen is wel bekend met of betrokken geweest bij #PlayUnified. 6 procent van de reguliere sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking is in 2020 met #PlayUnified bekend of betrokken geweest bij #PlayUnified. In 2018 was geen enkele vereniging bekend met of betrokken bij #PlayUnified. In 2020 heeft 17 procent van deze verenigingen er wel eens van gehoord of over gelezen. In 2018 ging dat om 8 procent. In 2018 was 92 procent van de reguliere sportverenigingen niet bekend met het programma. In 2018 waren de antwoordcategorieën: niet bekend; alleen van naam bekend; bekend en bij betrokken geweest.

Figuur 5.8 Bekendheid van Special Olympics Nederland (SON) en #PlayUnified onder sportverenigingen met (n=95) en zonder leden met een verstandelijke beperking (n=350) en SON-verenigingen (n=160; in procenten)

SON=Special Olympics Nederland

Bron: onderzoek Verenigingspanel, zomer 2020; onderzoek SON-verenigingen, 2020, Mulier Instituut.

In 2020 zijn verenigingen die bekend of betrokken zijn met SON en/of #PlayUnified gevraagd hoe ze voor het eerst in contact zijn gekomen met SON en #PlayUnified. Reguliere sportverenigingen zonder leden met een verstandelijke beperking zijn voor het eerst in contact gekomen met SON door tv (30%) en via kennissen (22%). Deze verenigingen zijn voor het eerst in contact gekomen met #PlayUnified via contact met ambassadeurs (21%). Reguliere sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking zijn voor het eerst in contact met SON gekomen via contact met ambassadeurs (27%) en de website (22%). Dit geldt ook voor eerste contact met #PlayUnified: bij 38 procent is het via contact met ambassadeurs geweest en bij 25 procent via de website. SON-verenigingen geven aan voor het eerst in contact met SON te zijn gekomen door de website (20%), contact met ambassadeurs (19%) en via kennissen (17%). Ze zijn in contact gekomen met #PlayUnified via de website (25%) en contact met ambassadeurs (22%).

6. Conclusies en suggesties

De doelstelling van het programma #PlayUnified van SON is om mensen met en zonder verstandelijke beperking met elkaar in contact te brengen door middel van sport. De focus ligt hierbij op jongeren tussen 12 en 25 jaar en sporters met een licht tot matig verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid. In deze 1-meting is de sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking (onderzoeksvraag 2 en 3), de positie van hen in sportverenigingen en -bonden (onderzoeksvraag 4) en het aantal en soort (sport)ontmoetingen (onderzoeksvraag 5 en 7) in beeld gebracht. Daarnaast is de bekendheid van SON en het programma #PlayUnified gemeten (onderzoeksvraag 6). Data zijn vergeleken met de 0-meting die in 2018 is uitgevoerd. Hieronder bespreken we de belangrijkste conclusies van het onderzoek voor deze indicatoren.

6.1 Conclusies

Sportdeelname en lidmaatschap loopt nog achter

Eén van de ambities van SON is dat mensen met een verstandelijke beperking gestimuleerd worden om sportief actief te zijn en dat sportverenigingen meer open staan voor deelname van mensen met een verstandelijke beperking. In 2020 neemt, net als bij de 0-meting (was 88%), de meerderheid (90%) van de mensen met een verstandelijke beperking deel aan sport- en beweegactiviteiten. Hierin is ook actief transport en recreatief wandelen en fietsen meegenomen. 40 procent van alle naasten (inclusief niet-sporters) heeft in de afgelopen 12 maanden (periode voor de coronamaatregelen) gesport. Dat is vergelijkbaar aan de 0-meting (39%). Hoewel de sportdeelname bij de totale groep gelijk is gebleven, lijkt wel een lichte stijging zichtbaar in de leeftijdsgroep 12-25-jaar (van 45% in 2018 naar 54% in 2020), de doelgroep waar SON zich op richt. Wanneer we kijken naar de wekelijkse sportdeelname van de naasten (inclusief niet-sporters), dan neemt 33 procent wekelijks of vaker deel aan sport. Dat was in 2018 35 procent (verschil niet significant). De wekelijkse sportdeelname onder naasten blijft net als bij de 0-meting nog fors achter bij de algemene bevolking (54%, 4 jaar en ouder).

Van alle naasten in het onderzoek (zowel sporters als niet-sporters) is een zesde (14%) lid van een sportvereniging en ook hierin is geen verandering opgetreden ten opzichte van de 0-meting (was 15%). Net als bij de wekelijkse sportdeelname, blijft ook het lidmaatschap van een sportverenigingen van de naasten met een verstandelijke beperking achter bij dat van de algemene Nederlandse bevolking in 2018 (28%, 6 jaar en ouder). Bijna de helft van de naasten is lid van een vereniging speciaal voor mensen met een verstandelijke beperking, ruim de helft van een reguliere sportclub. Bij deze reguliere sportverenigingen sporten de naasten dan in 75 procent van de gevallen samen met mensen zonder een verstandelijke beperking, wat kansen biedt voor ontmoetingen.

Bij de 0-meting gaven we aan dat het maken van een betrouwbare schatting van het absolute aantal wekelijkse sporters en leden van sportverenigingen met een verstandelijke beperking op basis van het aantal mensen met een verstandelijke beperking in Nederland lastig is. In de eerste plaats is het aantal mensen met een verstandelijke beperking in Nederland reeds gebaseerd op een ruwe schatting, namelijk op basis van het zorggebruik. Het gaat om 166.000 mensen die zwakbegaafd zijn of een lichte, matige of ernstige verstandelijke beperking hebben (Ras et al., 2013). Hiervan wordt aangegeven dat sprake kan zijn van een onderschatting, omdat mogelijk mensen buiten beeld zijn gebleven. Ten tweede zijn we voor de sportdeelname afgegaan op onderzoek onder vertegenwoordigers (familieleden) van mensen met een verstandelijke beperking (alleen zwakbegaafd, licht of matig) die voor hun naaste een inschatting maakten van de mate waarin zij deelnemen aan sport en bewegen. Dit kan een onnauwkeurig beeld opleveren van de sport- en beweegdeelname van de hele groep. Op dit moment komen we op basis van de resultaten uit het naastenonderzoek in 2020 (% wekelijkse sportdeelname van 33%, exclusief beweegdeelname) uit op een schatting van bijna 55.000 wekelijkse sporters met een verstandelijke

beperving in Nederland. Ongeveer 23.000 mensen met een verstandelijke beperking zijn naar schatting lid van een sportvereniging (uitgaande van 14% leden van sportverenigingen). Zoals gezegd kan deze zeer grove schatting een onder- dan wel overschatting zijn van het daadwerkelijke aantal. Dit zijn vergelijkbare cijfers als bij de 0-meting.

Aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking bij sportbonden

Van de sportbonden die deelnamen aan het online onderzoek hebben 24 sportbonden aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking. Dit is exclusief Gehandicaptensport Nederland (GN). Bij de 0-meting deden 25 sportbonden met aandacht voor deze sporters mee aan de telefonische enquête (ook exclusief GN). Dit reflecteert niet het totaal aantal sportbonden in Nederland dat aandacht heeft voor sporters met een verstandelijke beperking, maar betreft het aantal bonden dat deelnam aan het onderzoek. Afgaande op de gecombineerde gegevens van NOC*NSF en de resultaten van de 0- en 1-meting hebben (waarschijnlijk) 32 reguliere sportbonden in Nederland aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking (zie Bijlage B1). GN en SON, beiden lid van NOC*NSF, zijn hierin niet meegenomen. Dat is meer dan vooraf bij NOC*NSF en SON bekend was.

Sportbonden vinden het net als bij de 0-meting over het algemeen lastig om aan te geven hoeveel leden met een verstandelijke beperking zij hebben. Sportverenigingen houden dit meestal niet bij om de privacy van de leden te waarborgen. Tien bonden hebben in 2020 een schatting gegeven van het aantal sporters met een verstandelijke beperking. Het aantal leden met een verstandelijke beperking ligt in 2020 tussen drie tot 1.200 leden per bond (was bij 0-meting tussen 55 en 800 leden). Gemiddeld gaat het bij deze tien bonden om 1 procent (was 0,55% bij 0-meting) van de leden met een verstandelijke beperking op het totaal aantal leden van deze sportbonden. Op basis van dit gemiddelde zou het gaan om ongeveer 25.000 leden met een verstandelijke beperking bij de 24 reguliere bonden die aan de 1-meting deelnamen. Als we dit verder trekken naar de 30 reguliere bonden die (waarschijnlijk) aanbod hebben voor mensen met een beperking, gaat het om bijna 32.000 leden met een verstandelijke beperking. Niet meegerekend zijn de sporters met een verstandelijke beperking die via GN sporten. Bij de 0-meting kwamen we uit op ongeveer 20.000 leden. Nogmaals benadrukken we dat dergelijke cijfers zeer ruwe schattingen zijn en gebaseerd op weer andere schattingen.

Sportbonden geven vooral ondersteuning aan sportverenigingen

De aandacht voor sporters met een verstandelijke beperking van de sportbonden betekent in bijna alle gevallen dat de sportbond ondersteuning geeft aan verenigingen die een aanbod hebben of met een aanbod willen starten, maar ook het opzetten en begeleiden van competities, wedstrijden en toernooien. Van de sportbonden die geen aanbod hebben voor deze doelgroep, zegt iets minder dan de helft dat er geen vraag naar is. Iets minder dan een derde geeft aan dat de sport niet geschikt is voor deelname door mensen met een verstandelijke beperking en/of dat de bond onvoldoende middelen heeft. De reden om juist wel aandacht voor deze doelgroep te hebben is bij de meeste bonden de ambitie om de sport voor iedereen toegankelijk te maken. We zien wel dat bonden nog nauwelijks specifiek beleid hebben voor sporters met een verstandelijke beperking. Vaak hebben ze de aandacht voor deze groep en voor sporters met een beperking in het algemeen meegenomen in het algemene beleid van de sport. Een vijfde verwijst naar beleid voor inclusief sporten en bewegen.

Minderheid reguliere sportverenigingen heeft leden met een verstandelijke beperking

18 procent van de reguliere sportverenigingen heeft leden met een verstandelijke beperking. Dit was 13 procent in 2018 (verschil niet significant). Dit betekent dat nog steeds een groot deel van de sportverenigingen geen aanbod heeft voor deze groep en door SON en #PlayUnified gestimuleerd zou kunnen worden om voor deze groep open te staan. De meeste reguliere sportverenigingen die leden hebben met een verstandelijke beperking hebben 1-10 leden met een verstandelijke beperking op hun vereniging, gemiddeld vijf leden. Dit wijkt nauwelijks af van de 0-meting. Hierbij zijn de categorale

sportverenigingen (verenigingen alleen voor mensen met een beperking) niet meegenomen. Als we deze in de berekeningen zouden meenemen, komt het aantal leden met een verstandelijke beperking waarschijnlijk een stuk hoger uit, omdat het gemiddeld aantal leden met een (verstandelijke) beperking doorgaans hoger ligt dan bij reguliere sportverenigingen. Uitgaande van het totaal aantal sportverenigingen in Nederland aangesloten bij NOC*NSF (23.500, Ledentalrapportage NOC*NSF 2018)¹¹ hebben naar schatting zo'n 4.000 Nederlandse verenigingen leden met een verstandelijke beperking (in 2018 was dit naar schatting 3.000). Uitgaande van het gemiddeld aantal leden (5) zouden in Nederland dan ongeveer 20.000 sporters met een verstandelijke beperking lid zijn van een sportvereniging (schatting in 2018 bedroeg 18.000). Dit betreft een ruwe schatting en verschillen tussen beide metingen moeten daarom voorzichtig worden geïnterpreteerd. Uitgaande van de ruwe schattingen op basis van de cijfers over naasten, sportbonden en sportverenigingen kunnen we voorzichtig aannemen dat in Nederland tussen 20.000 en 32.000 mensen met een verstandelijke beperking lid zijn van een sportvereniging.

Minder dan een kwart van de reguliere sportverenigingen heeft aparte teams

Bij de meeste reguliere sportverenigingen die leden met een verstandelijke beperking hebben, sporten deze leden samen met de andere leden (57%). Bij 19 procent van de reguliere sportverenigingen sporten leden met een beperking zowel in aparte teams/trainingsgroepen als in het regulier aanbod. Samengenomen is het bij drie kwart van de reguliere verenigingen mogelijk voor leden met een beperking mee te doen in het regulier sportaanbod. Dat kan ook als het om enkele leden met een verstandelijke beperking gaat. Ontmoeting, zoals #PlayUnified nastreeft, vindt bij deze leden per definitie al plaats binnen de sport en kost zo ook geen extra inspanning, behalve een open houding bij de medesporters. Bij SON-verenigingen zijn vaker aparte teams voor leden met een verstandelijke beperking dan bij de sportverenigingen (resp. 56% en 23%).

Sportverenigingen bereid, maar zien nog belemmeringen

De kansen om sportverenigingen te stimuleren om aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking te ontwikkelen zijn groot bij 19 procent van de sportverenigingen die nog geen aanbod hebben, omdat zij zowel bereid zijn als mogelijkheden zien om leden met een verstandelijke beperking op te nemen. 34 procent is wel bereid, maar weet niet of het mogelijk is. Het lijkt erop dat de bereidheid bij sportverenigingen die nog geen leden met een verstandelijke beperking hebben iets voor deze doelgroep te doen licht is afgenomen ten opzichte van 2018. Bij sportverenigingen die al leden met een verstandelijke beperking hebben is de bereidheid om meer leden met een verstandelijke beperking op te nemen juist licht toegenomen. Misschien juist doordat dit soort verenigingen al goede ervaringen hebben met de doelgroep.

Als belemmering zien de sportverenigingen vooral dat vanuit de doelgroep geen belangstelling/vraag is en te weinig (gekwificeerde) trainers, begeleiders of vrijwilligers beschikbaar zijn. Dit is een belangrijk aandachtspunt voor #PlayUnified aangezien het organiseren van ontmoetingen ook afhankelijk zal zijn van trainers, begeleiders of vrijwilligers. Als de randvoorwaarden voor contacten tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking goed zijn geregeld, dan kunnen ontmoetingen ook spontaan tot stand komen, zonder extra inzet van vrijwilligers. Dit is bijvoorbeeld mogelijk door leden van beide groepen op dezelfde locatie én tijdstippen te laten sporten. Dat er geen vraag/belangstelling vanuit de doelgroep is, komt misschien omdat de doelgroep onbekend is met de mogelijkheid om bij de verenigingen te sporten. Meer contact met de doelgroep zou wellicht kunnen helpen.

¹¹ Niet alle sportverenigingen in Nederland zijn aangesloten bij NOC*NSF. CBS telt in 2018 26.510 sportverenigingen ([CBS, 2020](#)). Uitgaande van deze cijfers hebben naar schatting 4.770 sportverenigingen een of meer leden met een verstandelijke beperking en sporten naar schatting 23.850 leden met een verstandelijke beperking bij een sportclub.

Ontmoetingen vinden plaats en zijn van belang

De vertegenwoordigers zijn van mening dat contacten met mensen zonder beperking (heel) belangrijk zijn voor hun naasten (53%) en ruim drie kwart van de vertegenwoordigers (77%) schat in dat hun naasten het zelf ook leuk en belangrijk vinden om in contact te komen met andere mensen zonder beperking. Cijfers zijn min of meer vergelijkbaar met 2018. Bijna twee derde van de sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking geeft aan het belangrijk te vinden dat sporters met en zonder beperking elkaar ontmoeten. Dit betekent dat de boodschap van #PlayUnified al ruim gehoor vindt.

Volgens vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking en naar de mening van reguliere sportverenigingen, SON-verenigingen en sportbonden, vinden ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking daadwerkelijk regelmatig plaats (resp. 34%, 71%, 53% en 46%). Vergelijking met de 0-meting is niet mogelijk wegens wijziging van de vraagstelling.

Deze resultaten zijn een goede basis waarop het programma #PlayUnified verder kan bouwen. Reguliere sportverenigingen schatten het voor komen van ontmoetingen het meest positief in. Bij sportverenigingen gaat het vaak om een klein aantal leden met een verstandelijke beperking waardoor ze waarschijnlijk vaker samen sporten en leden zonder beperking ontmoeten. Het is ook goed mogelijk dat sportverenigingen de frequentie van ontmoetingen iets overschatten, of andersom dat vertegenwoordigers van naasten dit iets onderschatten. Zij hebben wellicht minder goed zicht op wat op de sportclub van hun naaste gebeurt.

Contacten ontstaan op het sportveld, bij het samen sporten en tijdens evenementen

Lichte ontmoetingen, zoals elkaar zien en spreken op de club, bijvoorbeeld op het veld of in de kantine komen het vaakst voor. Dat kwam ook bij de 0-meting naar voren. Deze vallen wellicht eerder in de categorie spontane ontmoetingen, waarvoor de sportvereniging geen speciale activiteiten hoeft te organiseren. Voorwaarde daarvoor is dat leden met en zonder verstandelijke beperking elkaar ook *kunnen* zien en spreken, doordat ze op dezelfde locatie sporten. Dit is ook het geval bij de meerderheid van de reguliere sportverenigingen (95%) en SON-verenigingen (83%). De kans op ontmoeting wordt nog wat groter wanneer de sporters met een verstandelijke beperking ook op dezelfde tijden sporten als de andere leden. Dat komt iets minder vaak voor (bij reguliere sportverenigingen bij 80% en bij SON-verenigingen bij 53%). Bij de SON-verenigingen lijken de kansen op ontmoeting, afgaande op het sporten op dezelfde locatie en tijden, wat kleiner te zijn dan bij de reguliere sportverenigingen. Deze groep sportverenigingen heeft vaak een hoger aantal leden met een verstandelijke beperking en ook vaker aparte teams ten opzichte van de reguliere sportverenigingen met een kleiner aantal leden met een verstandelijke beperking. Het is mogelijk dat bij de SON-verenigingen, de aparte teams op een ander tijdstip sporten vanwege capaciteit.

Naast elkaar zien en spreken op de club, geven naasten, sportbonden en reguliere sportverenigingen ook redelijk vaak aan dat sporters met en zonder verstandelijke beperking samen trainen of dezelfde sportlessen volgen. Volgens een kwart van de vertegenwoordigers, een vijfde van de sportbonden en een derde van de reguliere sportverenigingen volgen sporters met en zonder beperking regelmatig dezelfde sportlessen. 43 procent van de reguliere sportverenigingen, 28 procent van de sportbonden en 27 procent van de vertegenwoordigers geeft aan dat sporters met en zonder beperking regelmatig samen trainen. Dit geldt wat minder voor SON-verenigingen (13% volgt dezelfde sportlessen, 12% traint samen). Mogelijk zijn dit de #PlayUnified-momenten waar SON naar streeft. Daarnaast komen ontmoetingen tijdens gezamenlijke activiteiten en tijdens clinics of andere eenmalige evenementen ook geregeld voor, hoewel naasten dit soort voorbeelden wat minder vaak noemen. Voor sportbonden was het misschien lastiger om met zekerheid antwoord te geven op deze vragen, aangezien zij niet goed zien wat op de sportvelden bij de diverse sportverenigingen gebeurt.

Een kwart van de reguliere sportverenigingen en 30 procent van de SON-verenigingen stimuleert interactie en ontmoeting tussen leden met en zonder verstandelijke beperking. Dit betekent dat bij deze verenigingen een goede voedingsbodem aanwezig is om te werken aan ontmoetingen. Het onderzoek laat zien dat in Nederland al voorbeelden van ontmoetingen te vinden zijn en dat hierin nog winst geboekt kan worden, vooral in het samen sporten en samen ondernemen van nevenactiviteiten.

SON redelijk bekend, bekendheid #PlayUnified groeit

Het onderzoek laat zien dat SON als organisatie behoorlijk goed bekend is bij sportbonden en SON-verenigingen (76% resp. 89% is bekend en betrokken). Bij vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking (25%) en reguliere sportverenigingen met leden met een beperking (25%) is dit een stuk lager.

Zoals te verwachten valt na twee jaar campagne voeren, is de bekendheid met het programma #PlayUnified onder sportbonden en SON-verenigingen en reguliere sportverenigingen gegroeid. Bij reguliere sportverenigingen is de bekendheid en betrokkenheid nog wel laag (6%). Ook bij de vertegenwoordigers van mensen met een beperking blijft dit laag (8%). Vooral bij deze twee groepen is voor #PlayUnified nog grote winst te behalen.

6.2 Suggesties voor de toekomst

SON heeft de ambitie om de sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking te stimuleren en wil graag de houding en het gedrag ten opzichte van mensen met een verstandelijke beperking positief beïnvloeden. SON gelooft dat dit mogelijk is door mensen met een verstandelijke beperking in contact te laten komen met mensen zonder beperking door middel van sport. Door ontmoeting ontstaat wederzijds respect en waardering.

Het onderzoek laat zien dat mensen met een verstandelijke beperking en hun naasten ontmoeting belangrijk vinden en aangeven dat dit al in meer of mindere mate voorkomt, zo blijkt uit voorbeelden. Sportbonden en sportverenigingen zien ook het belang van ontmoeting in en lijken ervoor open te staan om (meer) ontmoetingen mogelijk te maken. Op dit moment kunnen sporters met en zonder verstandelijke beperking, gegeven de voorbeelden, elkaar in de Nederlandse sportsetting al met enige regelmaat ontmoeten, spontaan dan wel georganiseerd. We kunnen echter concluderen dat hierin nog veel winst te behalen valt.

Een van de randvoorwaarden om ontmoeting mogelijk te maken is dat mensen met een verstandelijke beperking (willen) gaan sporten, dat sportverenigingen hen verwelkomen en aanbod organiseren en dat sportbonden deze verenigingen daarbij ondersteunen en serieus aandacht besteden aan de doelgroep binnen de tak van sport. Om mensen met een verstandelijke beperking te verleiden om te gaan en blijven sporten, is het belangrijk dat plezierbeleving tijdens de activiteit voorop staat, dat voldoende geschikte begeleiding aanwezig is en mensen iets te kiezen hebben, liefst in de eigen omgeving. SON kan bij sportbonden en sportverenigingen deze aspecten onder de aandacht brengen. Het is van belang dat sportbonden en -verenigingen investeren in voldoende kader en vrijwilligers en dat zij zich verdiepen in de doelgroep, waar zij enthousiast van worden en hoe zij hen kunnen bereiken met het aanbod. SON kan daarbij mogelijk als adviserende partij optreden, omdat de organisatie als geen ander beschikt over doelgroep specifieke kennis. Ook kunnen andere sportverenigingen die al leden met een verstandelijke beperking hebben kennis delen met sportverenigingen die willen starten. Sommige verenigingen willen wel, maar weten nog niet hoe en kunnen mogelijk met goede voorbeelden over de streep getrokken worden. SON kan sportbonden en reguliere sportverenigingen bijvoorbeeld koppelen aan SON-verenigingen. De inzet van buurtsportcoaches die in de gemeenten al werken voor mensen met een verstandelijke beperking kunnen eveneens een ondersteunende rol vervullen. SON zou gemeenten hier actief op kunnen bevragen.

Wat betreft het stimuleren van ontmoetingen, kan SON de gegeven voorbeelden uitdragen naar sportbonden en sportverenigingen die ontmoetingen willen realiseren. Tegelijkertijd is het aan te raden om naar mogelijkheden te zoeken om andere aanleidingen tot ontmoeting te realiseren dan het genoemde sporten op dezelfde locatie en tijdstippen. Deze geven aanleiding tot 'lichte' ontmoetingen. Als de leden het willen, komen ze spontaan tot stand. Evengoed lopen de leden met en zonder verstandelijke beperking elkaar mis. Een actief zetje in de rug van leden met en zonder verstandelijke beperking om elkaar te ontmoeten is wellicht beter, zo bewijst de campagne van #PlayUnified, waarbij sporters met een verstandelijke beperking openlijk topsporters uitdaagden de strijd met hen aan te gaan. Op de sportvereniging zelf zullen aanleidingen moeten worden georganiseerd waar de leden met een verstandelijke beperking samen kunnen sporten of samen activiteiten kunnen doen met de andere leden, zodat echt wederzijds begrip kan ontstaan.

Referenties

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5.)*. Washington, D.C.: APA.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). *Sportclubs; personeel, exploitatie, ledental, gebruik accommodaties*. Geraadpleegd 14 oktober 2020, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70256ned/table?ts=1601995864384&fromstatweb=true>.

Heijden, A. von, Dool, R. van den, Lindert, C. van & Breedveld. K. (2013). *Monitor (On)beperkt sportief 2013*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Lindert, C. van, Brandsema, A., Dellas, V. & Jonge, M. de (2018). *Ontmoetingen tussen sporters met en zonder een verstandelijke beperking. Nulmeting #PlayUnified*. Utrecht: Mulier Instituut.

Maas, J.M.A.G., Serail, S. & Janssen, A.J.M (1988). *Frequentie-onderzoek geestelijk gehandicapten 1986*. Tilburg: Instituut voor Sociaal-wetenschappelijk Onderzoek van de Katholieke Universiteit Brabant (IVA).

Meulenkamp, T., Waverijn, G., Langelaan, M., Hoek, L. van der, Boeije, H. & Rijken, M. (2015). *Deelname aan de samenleving van mensen met een beperking, ouderen en de algemene bevolking: rapportage participatiemonitor 2015*. Utrecht: NIVEL.

Ras, M., Verbeek-Oudijk, D. & Eggink, E. (2013). *Lasten onder de loep. De kostengroei van de zorg voor verstandelijk gehandicapten ontrafeld*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

RIVM (2020a). *Sportdeelname wekelijks. Het aandeel van de Nederlandse bevolking van 4 jaar en ouder dat één keer per week of vaker sport, meetjaar 2019*. Geraadpleegd 8 oktober 2020, van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks>.

RIVM (2020b). *Clublidmaatschap. Het aandeel van de bevolking van 6 jaar en ouder dat lid is van een sportvereniging. Meetjaar 2018*. Geraadpleegd 8 oktober 2020, van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/clublidmaatschap>.

Roeleveld, N., Zielhuis, G.A. & Gabreëls, F. (1997). The prevalence of mental retardation: a critical review of recent literature. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 39(2), 125-132.

Schalock, R.L., Borthwick-Duffy, S.A., Bradley, V.J., Buntinx, W.H.E., Coulter, D.L. & Craig, E.M. (2010). *Intellectual Disability: Definition, Classification, and Systems of Supports (Eleventh edition)*. Washington DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD).

Volksgesondheidszorg (2020). *Verstandelijke beperking, Cijfers & Context, Huidige situatie*. Geraadpleegd op 8 oktober 2020, van www.volksgesondheidszorg.info/onderwerp/verstandelijke-beperking/cijfers-context/huidige-situatie#bron--node-prevalentieschatting-verstandelijke-beperking-door-scp.

Woittiez, I., Eggink, E. & Ras, M. (2019). *Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting. Notitie ten behoeve van het IBO-LVB*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Woittiez, I., Putman, L., Eggink, E. & Ras, M. (2014). *Zorg Beter Begrepen: Verklaringen voor de groeiende vraag naar zorg voor mensen met een verstandelijke beperking*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau (SCP).

Bijlage 1 Methoden

Enquête vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking

Het onderzoek naar de sport- en beweegdeelname van mensen met een verstandelijke beperking is net als bij de 0-meting in 2018, via Ipsos, uitgevoerd met behulp van het GfK online bevolkingspanel. Het panel bestaat uit 80.000 tot 100.000 deelnemers, geworven uit de Nederlandse bevolking. Het streven was een respons van 1.000 vertegenwoordigers van een naaste met een verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid, vergelijkbaar met de 0-meting uit 2018. In tabel B1.3 worden de achtergrondkenmerken van de naasten weergegeven.

De selectie van panelleden is op dezelfde manier gedaan als bij de 0-meting in 2018. De deelnemers van het GfK online panel hebben drie screeningsvragen beantwoord om vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking te selecteren voor een vervolgmeting over de sport- en beweegdeelname. Het betrof de volgende vragen:

1. Heeft u iemand in uw naaste omgeving die mogelijk zwakbegaafd is of wellicht een verstandelijke beperking heeft?
2. Welke vorm van zorg of ondersteuning krijgt hij/zij?
3. Weet u wat voor soort beperking in het functioneren hij/zij heeft?
De respondent had hier keuze uit: zwakbegaafd (IQ 75-85), licht (IQ 50-70), matig (IQ 35-50), ernstige verstandelijke beperking (IQ < 35) of weet niet.

We zochten naar vertegenwoordigers die een familierelatie hebben met een persoon met een verstandelijke beperking, zoals een broer/zus (ook schoon-, of stiefzus/-broer), een kind (ook pleeg-, stief-, of adoptiekind) of een partner/echtgenoot. Aan de respondenten is een verstandelijke beperking als volgt toegelicht: *“Het gaat om een beperking in het intellectueel functioneren en in vaardigheidsgebieden zoals sociaal, zelfredzaamheid, ontspanning, werk of schoolse vaardigheden”*. Bij het selecteren van de respondenten voor het vervolgonderzoek zijn wij uitgegaan van wat respondenten zelf aangeven over hun naasten. Aangenomen mag worden dat respondenten enkel aangeven dat hun naaste een verstandelijke beperking heeft wanneer dit officieel is vastgesteld. Het kan in enkele gevallen voorkomen dat dit een eigen inschatting van de naaste betreft.

Om zoveel mogelijk te voorkomen dat meerdere vertegenwoordigers in hetzelfde gezin van een naaste met een verstandelijke beperking werden uitgenodigd voor het onderzoek, is per huishouden maar één persoon voor de screening uitgenodigd. Respondenten die bij de screening aangaven een vriend/vriendin of andere relatie met een verstandelijke beperking te hebben, zijn niet geselecteerd voor het vervolgonderzoek, omdat de kans bestaat dat zij minder inzicht hebben in de dagelijkse activiteiten van hun naaste. Ook mensen die bij de screening aangaven dat zij een naaste hebben met een zware verstandelijke beperking, zijn niet uitgenodigd voor het vervolgonderzoek. Hiervoor is gekozen omdat de groep mensen met een ernstige verstandelijke beperking (zowel wat betreft cognitieve vermogens als sociale redzaamheid) doorgaans niet in staat is om deel te nemen aan de SON- en #PlayUnified-evenementen.

Uit de screening van het gehele Ipsos panel bleken 9.185 respondenten iemand te kennen met een verstandelijke beperking. Hiervan hadden 2.438 respondenten een naaste (broer/zus, kind of partner/echtgenoot) met een verstandelijke beperking en behoorden hierdoor tot de doelgroep van het onderzoek. Deze groep is uitgenodigd voor het vervolgonderzoek. Daarvan hebben 1.000 vertegenwoordigers de vervolgvragenlijst volledig ingevuld. De resultaten van de screening van de 0-meting en 1-meting zijn weergegeven in tabel B1.1. De achtergrondkenmerken staan beschreven in tabel B1.2 (2020) en tabel B1.3 (2018, ter vergelijking).

Tabel B1.1 Verdeling personen naar mate van verstandelijke beperking* (in aantallen en in procenten voor de 0-meting uit 2018 en de 1-meting uit 2020)

Mate beperking	2018	2020
	Aantal (%)	Aantal (%)
Zwakbegaafdheid	740 (34,6%)	903 (37,0%)
Licht verstandelijke beperking	876 (41,0%)	948 (38,9%)
Matig verstandelijke beperking	523 (24,5%)	587 (24,1%)
Totaal	2.139 (100%)	2.438 (100%)

Bron: selectiemeting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2018; 2020, Mulier Instituut.

* Mensen met een zware verstandelijke beperking zijn niet meegenomen in het vervolgonderzoek

Tabel B1.2 Achtergrondkenmerken naasten met een verstandelijke beperking 1-meting in 2020 (in procenten, n=1.000)

		Totaal (n=1.000)	4-11 jaar (n=58)	12-25 jaar (n=248)	26-64 jaar (n=586)	≥ 65 jaar (n=64)
Geslacht	Man	61	70	65	57	53
	Vrouw	39	30	35	43	47
Mate dat de naaste kan aangeven wat hij/zij gedurende de dag heeft gedaan	(Zeer) goed	60	38	60	67	61
	Neutraal	23	34	22	19	23
	(Zeer) slecht	16	27	18	13	15
	Weet niet	1	1	0	1	2
Andere beperking naast verstandelijk?	Motorisch	25	35	23	24	35
	Auditief	6	4	3	8	5
	Visueel	6	12	3	7	2
	Chronische aandoening	8	9	5	9	15
	Gedragsproblemen	43	51	64	30	19
	Psychische/psychiatrische problemen	15	13	18	13	17
	Niet Aangeboren Hersenletsel	9	5	4	13	24
	Weet ik niet	3	4	2	4	6
	Geen andere beperking/aandoening	20	15	15	24	26
	Belemmering in sporten/bewegen	Niet belemmerd	27	16	31	27
Licht belemmerd		44	58	47	40	21
Sterk belemmerd		23	24	19	24	37
Zwaar belemmerd/niet in staat om te sporten		5	1	2	8	15
Weet ik niet		1	0	0	2	4
Gezondheid	Zeer goed	13	23	21	7	0
	Goed	50	54	55	48	32
	Gaat wel	30	23	20	35	52
	Slecht	7	0	3	9	15
	Zeer slecht	1	0	0	1	1
Woonsituatie	Op een instellingsterrein	15	3	12	18	32
	Woonlocatie (in een wijk)	23	2	14	34	30
	Geheel zelfstandig	17	1	3	28	29
	Inwonend bij familie	36	80	61	13	5
	Anders	8	13	10	6	4

Bron: 1-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2020, Mulier Instituut.

Tabel B1.3 Achtergrondkenmerken naasten met een verstandelijke beperking 0-meting in 2018 (in procenten, n=1.000)

		Totaal (n=1.000)	4-11 jaar (n=47)	12-25 jaar (n=234)	26-64 jaar (n=566)	≥ 65 jaar (n=108)
Geslacht	Man	61	72	60	60	51
	Vrouw	39	28	40	40	49
Mate dat de naaste kan aangeven wat hij/zij gedurende de dag heeft gedaan	(Zeer) goed	60	36	61	65	55
	Neutraal	22	37	20	19	22
	(Zeer) slecht	18	28	19	15	23
	Weet niet				1	
Andere beperking naast verstandelijk?	Motorisch	28	37	24	30	30
	Auditief	7	4	7	7	16
	Visueel	6	5	4	8	11
	Chronische aandoening	8	8	3	11	12
	Gedragsproblemen	39	53	58	25	15
	Psychische/psychiatrische problemen	16	11	15	18	13
	Niet Aangeboren Hersenletsel	9	9	4	12	20
	Weet ik niet	3	2	3	3	3
	Geen andere beperking/aandoening	21	15	15	26	24
	Belemmering in sporten/bewegen	Niet belemmerd	28	30	35	25
Licht belemmerd		37	36	42	37	24
Sterk belemmerd		24	28	17	27	31
Zwaar belemmerd/niet in staat om te sporten		9	7	6	10	24
Weet ik niet		1	0	0	1	4
Gezondheid	Zeer goed	11	13	18	8	1
	Goed	52	67	62	44	34
	Gaat wel	30	17	17	40	55
	Slecht	6	2	3	8	9
	Zeer slecht		0		1	1
Woonsituatie	Op een instellingsterrein	15	0	13	18	30
	Woonlocatie (in een wijk)	24	4	14	35	33
	Geheel zelfstandig	16	0	3	28	23
	Inwonend bij familie	35	81	58	11	8
	Anders	9	15	12	7	7
Meest gebruikt vervoersmiddel doordeweeks	Zelfstandig	52	30	57	58	35
	Taxi/ander vervoerbedrijf	22	32	20	20	28
	Begeleid of gebracht	23	38	22	19	34
	Weet niet	3	0	1	4	3

Bron: 0-meting naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2018, Mulier Instituut.

Wegingsfactoren

Om de representativiteit van de steekproef zo hoog mogelijk te krijgen, zijn weegfactoren toegepast. De data van het vervolgonderzoek zijn gewogen op leeftijd van de naaste en de mate van beperking. Voor leeftijd is, net als in 2018, uitgegaan van de leeftijdsverdeling van Ras et al., welke gebaseerd is op het aandeel zorgvragers. (2013, tabel B1.4, zie ook hoofdstuk 2).

Tabel B1.4 Aantal personen met een zorgvraag in 2011, uitgesplitst naar leeftijdsgroep (in aantallen en procenten)

Leeftijdsgroep (jaar)	Aantal in 2011	Percentage in 2011
0-11	18.700	11,3%
12-17	24.800	15,0%
18-22	22.000	13,3%
23-44	51.500	31,1%
45-64	38.600	23,3%
65 of ouder	10.100	6,1%
Totaal	165.700	100%

Bron: Ras et al., 2013.

Naast een weging op leeftijd is in 2018 ook een weegfactor meegenomen voor mate van beperking (zie percentages in tabel B1.1). Om de vergelijkbaarheid van resultaten tussen 2018 en 2020 zo groot mogelijk te maken, is voor de weging op mate van beperking bij de 1-meting gebruik gemaakt van dezelfde weegfactoren als in 2018. Hoewel er geen grote verschillen waren in de verdeling van de mate van beperking tussen 2018 en 2020 (zie tabel B1.1) is de data van de 1-meting in 2020 gewogen op de verdeling van de mate van beperking uit 2018.

Vergelijking tussen 2018 en 2020

Bij de vergelijking tussen de data uit 2018 en de data uit 2020 is in sommige gevallen gebruik gemaakt van statistische analyses. Bij de vergelijking van dichotome variabelen is gebruik gemaakt van logistische regressieanalyse, waarbij deelname aan de 0-meting dan wel 1-meting is gebruikt als onafhankelijke variabele. Deze analyses zijn uitgevoerd op de gewogen data (zie paragraaf *Weging*). Als grenswaarde voor significantie is een p-waarde van 0.05 gebruikt.

Enquête sportverenigingen

Via het Verenigingspanel van het Mulier Instituut zijn 2.235 sportverenigingen benaderd. Naast de panelleden van het Verenigingspanel, zijn 461 verenigingen uitgenodigd die al bij SON bekend waren. Uiteindelijk hebben 453 reguliere panelleden (respons van 20%) en 170 SON-verenigingen (respons van 37%) de vragenlijst volledig ingevuld. Alleen de SON-verenigingen die aangaven leden met een verstandelijke beperking te hebben, zijn in de analyse meegenomen. De totale respons van SON-verenigingen komt daarom neer op 160 sportverenigingen.

Aan het Verenigingspanel nemen verenigingen deel van ongeveer 65 verschillende takken van sport en afkomstig uit ongeveer 300 gemeenten. In het panel zijn verschillende categorieën sportverenigingen zo goed mogelijk naar evenredigheid vertegenwoordigd: grote en kleine verenigingen, clubs met teamsporten en (semi-) individuele sporten, clubs gevestigd in kleine en grote gemeenten, clubs met en zonder eigen accommodatie, etc. Het panel is daarmee representatief voor de georganiseerde breedtesport in Nederland. Bij de analyse is de respons van de panelleden voor verhoging van representativiteit gewogen naar grootte en type sport op het totale bestand van sportverenigingen in Nederland. De SON-verenigingen zijn een specifieke groep sportverenigingen die sportaanbod hebben voor mensen met een verstandelijke

beperking. Daarom zijn de SON-verenigingen niet met de reeds bestaande panelleden samengevoegd, omdat de resultaten dan niet meer representatief zijn voor de georganiseerde breedtesport. Resultaten van beide soort verenigingen zijn in deze rapportage daarom apart besproken.

Enquête sportbonden

Sportbonden waarvan bij SON en NOC*NSF bekend is (of vermoeden bestaat) dat zij sportaanbod hebben voor mensen met een (verstandelijke) beperking, zijn benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Ook een aantal bonden die (nog) geen aanbod voor mensen met een (verstandelijke) beperking zijn benaderd. In totaal zijn 58 (inclusief Gehandicaptensport Nederland) van de 77 sportbonden benaderd waarvan uiteindelijk 41 reguliere sportbonden en Gehandicaptensport Nederland aan het onderzoek hebben deelgenomen. Deze sportbonden hebben een online enquête ingevuld.

Uiteindelijk hebben 41 reguliere sportbonden en Gehandicaptensport Nederland de vragenlijst volledig ingevuld, daarvan gaven 24 reguliere sportbonden en Gehandicaptensport Nederland aan dat zij aandacht hebben voor sporters met een verstandelijke beperking. Vijf bonden die bij de 0-meting aangaven aandacht te hebben voor mensen met een verstandelijke beperking, hebben niet aan de 1-meting deelgenomen. Het gaat om een grote bond (meer dan 200.000 leden in totaal) en vier kleinere bonden met minder dan 100.000 leden in totaal. Het gebrek aan respons van deze bonden kan invloed hebben gehad op het gemiddeld aantal leden met een verstandelijke beperking van de bonden.

Bij de 0-meting in 2018 zijn 41 sportbonden benaderd voor een telefonisch enquête. Dit waren sportbonden waarvan bij NOC*NSF bekend was dat zij aanbod hadden voor mensen met een beperking in het algemeen. Van deze 41 sportbonden deden 35 sportbonden (inclusief Gehandicaptensport Nederland) mee aan het onderzoek en hadden 25 sportbonden (inclusief Gehandicaptensport Nederland) aangegeven aandacht te hebben voor mensen met een verstandelijke beperking.¹²

Om na te gaan of in de tussentijd mogelijk meer sportbonden aanbod zijn gaan ontwikkelen voor mensen met een verstandelijke beperking of dat bonden ermee zijn gestopt, zijn bij de 1-meting meer sportbonden bevraagd. Bij de 1-meting is gekozen voor een online vragenlijst om uniformiteit in het beantwoorden van de vragen te bevorderen en vanwege het feit dat de vragen voor PlayUnified waren ingebed in een bredere vragenlijst over de aandacht voor en inclusie van mensen met een beperking bij sportbonden in het algemeen. Bij de interpretatie van de resultaten moet daarom rekening worden gehouden met het verschil in methode bij de 0-meting (telefonisch) en 1-meting (online vragenlijst) en tevens met het feit dat de steekproef van beide metingen niet exact gelijk is. Zo hebben 27 van de 36 sportbonden die in 2018 deelnamen de online vragenlijst van de 1-meting ingevuld. Dat betekent dat 9 sportbonden nu niet deelnamen. Vijf van deze sportbonden hadden bij de 0-meting echter wel aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking. Het gaat om een grote bond (meer dan 200.000 leden in totaal) en vier kleinere bonden (minder dan 100.000 leden in totaal). Een aantal bonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking die aan de 1-meting deelneemt, heeft weer niet aan de 0-meting niet deelgenomen. Dit kan invloed hebben op het gemiddelde aantal leden met een verstandelijke beperking dat in deze rapportage is berekend.

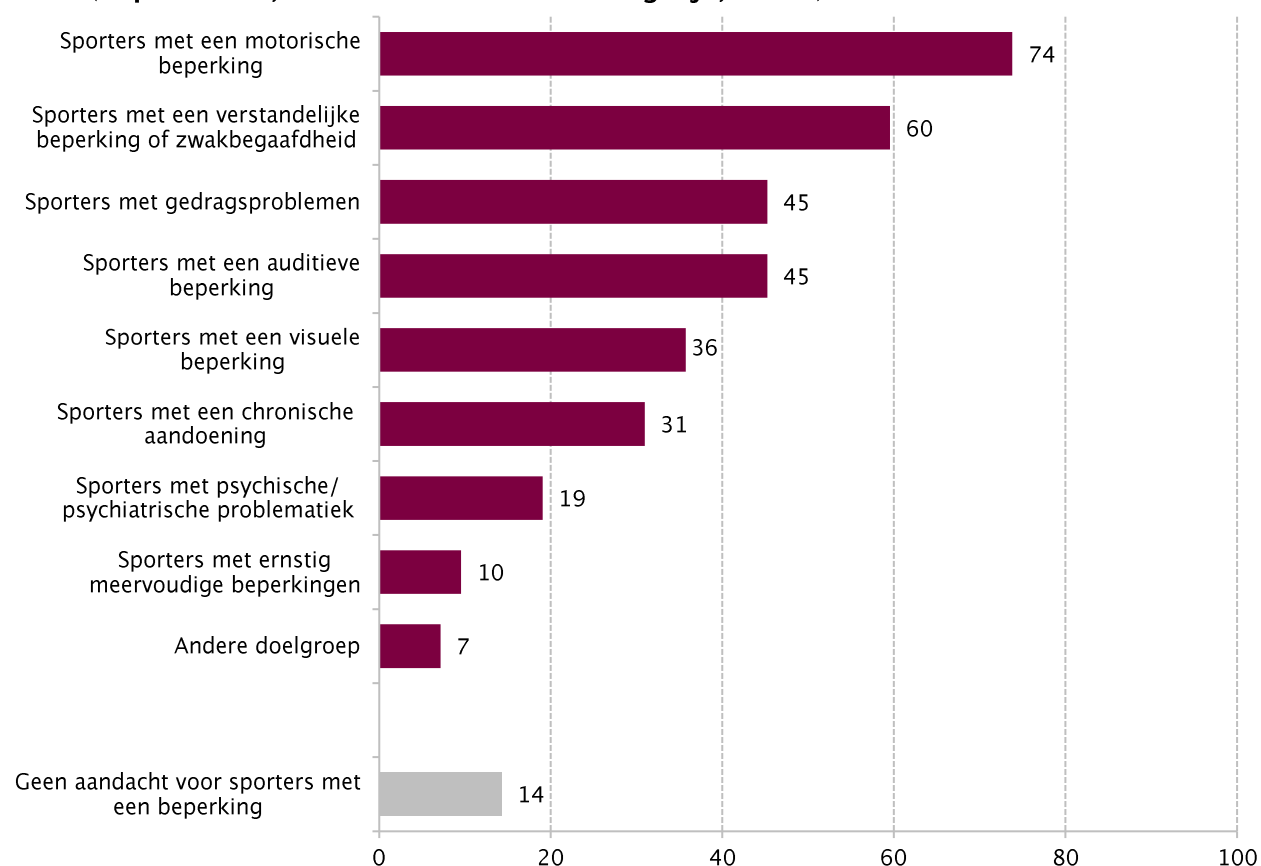
Goed om te weten is dat voorafgaand aan het onderzoek bij NOC*NSF bekend was dat (waarschijnlijk) 21 reguliere sportbonden (exclusief Gehandicaptensport Nederland) aanbod hebben voor mensen met een

¹² Dit is inclusief de sportbond Gehandicaptensport Nederland, ook aangesloten bij NOC*NSF. De resultaten werden apart besproken van de overige 25 'reguliere' sportbonden met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking.

verstandelijke beperking. Uit de enquêtes van de 0- en 1-meting komt echter naar voren komt dat 13 reguliere sportbonden (exclusief Gehandicaptensport Nederland) aandacht hebben voor deze doelgroep waarvan NOC*NSF het niet wist. Twee sportbonden waarvan NOC*NSF dacht dat zij aandacht hebben voor de doelgroep, gaven in het onderzoek echter aan dat zij dat niet hebben. Daarnaast hebben twee bonden bij de 0-meting aangegeven dat ze aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking hadden, maar bij de 1-meting hebben deze twee bonden aangegeven geen aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. Dit betekent dat in totaal (waarschijnlijk) 30 reguliere sportbonden in 2020 aandacht hebben voor sporters met een beperking. Met Gehandicaptensport Nederland erbij zijn dit 31 sportbonden. Special Olympics Nederland, ook een lidorganisatie van NOC*NSF is buiten de berekening gelaten.

Bijlage 2 Tabellen en figuren

Figuur B2.1 Doelgroepen met beperking waarvoor sportbonden een sportaanbod hebben in 2020 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=42)

Bron: onderzoek sportbonden, 2020, Mulier Instituut.

Tabel B2.1 Percentage (geschatte) leden met een verstandelijke beperking bij de sportbonden* (n=10)

Aantal (geschatte) leden met verstandelijke beperking	Percentage t.o.v. totaal aantal leden
3	0,1
20	0,1
40	0,1
40	0,1
55	1,8
100	0,2
100	0,3
140	0,3
575	5,3
1.200	0,5

Bron: onderzoek sportbonden 2020, Mulier Instituut.

* Deze aantallen en percentages zijn door bonden geschat.

Tabel B2.2 Het verband waarin de naaste met verstandelijke beperking deelneemt aan sport- en beweegactiviteiten ter ontspanning volgens vertegenwoordigers in 2018 (in procenten, meerder antwoorden mogelijk, n=686)

	Totaal (n=686)	4-11 jaar (n=37)	12-25 jaar (n=166)	26-64 jaar (n=382)	≥ 65 jaar (n=54)
Ongeorganiseerd	30	27	27	32	43
Als lid van een (sport)vereniging	22	35	28	14	8
Georganiseerd door een instelling die begeleidt/ondersteunt	15	5	12	20	9
Bij een fitnesscentrum of andere commerciële sportaanbieder	14	8	19	13	6
In medisch/therapeutisch verband	14	16	10	15	16
Sportactiviteiten op/rond de school (buiten gymlessen om)	13	33	22	1	2
Georganiseerd door (dag)activiteitencentrum	11	0	9	14	27
Als lid/deel van een groep mensen die samen actief beweegt	8	11	6	9	7
Georganiseerd op/rond het werk	3	3	2	4	2
Anders	1	0	0	1	0
Weet niet	8	8	7	9	7

Bron: naastenonderzoek mensen met een verstandelijke beperking, 2018, Mulier Instituut.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl